

Йордан
Радичков

Спомени
за коне

Йордан Радичков

Йордан Радичков

Таралеж

КЪМ ЧИТАТЕЛЯ

Имах най-благородното намерение да поднеса на читателя една забавна новела, написана на един дъх, която да се чете на един дъх, или, с други думи, да направя такова таралежово четиво, което да наелектризира постепенно читателя и когато той прелиства страница подир страница, да усеща как книгата в ръцете му започва да потръпва като жива и по пръстите му да пробягва електричество. Но тъй като бог не ни е дал чак дотам, че да можем с просто слово да произвеждаме електричество и да задържаме дъха на читателя, то ние се задоволяваме с една проста история, предназначена да споделя скромно самотата ни, без претенции, че един ден ще остане в съкровищницата на българската книжнина. Пък и да ви призная, драги читателю, когато минах покрай съкровищницата на българската книжнина, видях, че сума народ се трупа там, чакайки нетърпеливо реда си, и всеки стиска под мишница своето книжно дело, за да го поднесе пред олтара на отечеството. Тогава си рекох, че моето таралежово четиво ще бъде съвсем неподходящо за тая навалица, още по-малко за съкровищницата, затуй реших, че ще е най-добре да го дам в ръцете на милостивия и снизходителен читател. За по-голяма прегледност разпределих четивото на отделни глави, а главния герой обозначах с инициалите Е. С., защото мисля, че в отделни страници и в отделни черти на героя витае духът на писателя Емилиян Станев. Искам още в самото начало да кажа, че в никой случай това не е новела за Емилиян Станев и че главният ми герой няма нищо общо с него, но когато препрочитам отделни глави, ми се стори, че тук и там долавям неговия глас как ръмжи бунтовно: „Реве н стене Днепър широки“ или пък, си тананика, или подсвирква в най-добро разположение на духа: „Този свят е тъй прекрасен“. През пролетта на 1972 година, когато дивият карамфил и вишнапът в неговата градина цъфтяха, той ми призна, че всяка привечер дежури и държи кучето Джанка при себе си, за да даде възможност па един таралеж да прекоси градината му и да иде при жабите, които го викат от блатото през другата страна на пътя. Това ми се видя странно, защото си спомних, че преди години един литературен критик ни уверяваше в едно свое изследване, че ако деца се заловят да давят таралеж в морето, Емилиян Станев в никакъв случай не би извадил таралежа от водата, ами, тласкан от своето жестоко детско любопитство, сам би взел участие в играта и в детската инквизиция над

животинчето. Не съм имал дори помисъл да пиша своята новела, за да защитавам Емилиян Станев, затова и се стремя към анонимност, като ползвам само два инициала. Не мога да твърдя категорично, че точно тъй е протекъл разговорът с френските каракуди или че пък са до такава степен човешки отношенията между писателя и срамежливата хлебарка от кухнята, за което ще стане дума по-нататък; лига само да предпологам, че е било така. Написах това четиво с надеждата, че макар то и да е несръчно изложено, все пак ще нашепне на читателското ухо, че в основата си човекът е изграден от милост и любопитство към заобикалящия го свят. Много нощи наред таралежът почукваше на прозореца на моята душа и отминаваше, опоглеждайки ме проникателно с черните си очи, а в здрача зървах Е. С. вьоръжен със своя „Винчестер“, как виси в пространството – преодоляваше земната гравитация и следваше зорко, да разбере дали ще му повярвам, или ще сметна явлението за халюцинация. За да се освободя от това нощно почукване върху прозореца и от тези видения, се захванах да въведа известен ред и последователност в бъркотията и да я изложа в писмена форма, без да си правя илюзии, че таралежът посече няма да ме безпокои; той ще продължи, макар и по-рядко, да почуква на прозореца на душата ми и залепил нос на стъклото, да се мъчи да надникне в нея. Наред с това храня тайна надежда, че някоя нощ може би той ще почука на прозореца и на моя читател. Прочие, нека преминем към таралежа.

АВТОРЪТ

Миналата година на югозапад от София, в градината на вилната зона, живееше един таралеж. Той се появяваше всяка вечер, малко преди да залезе слънцето, сред храстите от цариградски лешник, безрайно любопитен и винаги нащрек. Заставаше неподвижно, слушваше се, помирисваше въздуха – до носа му достигаха миризмите на човек, на печатарско мастило, на див карамфил и тръпчива и враждебна кучешка миризма, която долавяше още докато се провираше през цариградските лешници; повдигаше черната си муцуна да види дали човекът и кучето са на същото място, в другия край на градината. Човекът и кучето бяха винаги там, човекът седеше в стол, изплетен от бяла ракета, преглеждаше коректури и си подсвиркваше небрежно „Този свят е тъй прекрасен“. Ако човекът се задълбочаваше повече в работата си, тогава се дочуваше и леко бръмчене откъм него, като че бръмчеше електростанция. Кучето лежеше в краката на човека, поставило глава върху лапите си. Таралежът стоеше неподвижно, докато от другата страна на градината чувате да квакат жаби.

От другата страна на градината имаше блато, вечерта жабите излизаха по брега и с металическото си квакане събаряха летящите блатни мухи и комари. Жабите го притегляха неумолимо към себе си и макар че острата кучешка миризма го плашеше, таралежът нагазваше замаян в нея, повалеше с късите си крачка дивия карамфил и търсеше опипом единствената пролука в телената ограда, която му отваряше пътя към жабите. Някаква непреодолима сила го тласкаше към металическите гласове при блатото, сякаш жабите го завързваха с канап и почваха да го теглят към себе си. Животинчето сякаш полудяваше, щом чуеше жабешкия екот. Като че ли сто ковачи бяха нагазили до пояс в блатото и биеха с чукове металните си наковални – тъй силно отекваше жабешкото квакане в цялото същество на малкия скитник.

Понякога кучето го откриваше, преди да се е пхнал през пролука на оградата, нахвърляше се свирепо отгоре му и отскачаше веднага назад, като беше в земята набодената с таралежови бодли муцуна и надаваше страхотен вой. Човекът от раковия стол оставяше своите коректури, спираше да подсвирква „Този свят е тъй прекрасен“ и се провикваше: „Джанка! Джанка!“

Кучето продължаваше да вие и да удря муцуната си в земята, подкачаше настървено около таралежа и тласкано от своя гняв и безумно от болка, замахваше да го удари с лапата, за да заквичи отново от болка; стъписано, с подвита опашка, то почваше да подрипва на три крака, подвиквайки на своя стопанин. През това време човекът газеше дивите

карамфили, потънал до колене в тях, възкличаваше на турски език, неразбираем за кучето, и след като изразходваше турските възклицателни, обръщаше по гръб кучето, за да извади таралежовите бодли от лапата и муцуната му.

Таралежът подаваше муцуна изпод бронята си и бързаше колкото се може по-скоро да се измъкне през пролуката на оградата към викащите го от блатото жаби. За тая цел трябваше само да се покатери по полегатия насип на шосето, да премине бързо нажежения асфалт, да слезе от другата страна п със ситни и чевръсти крачки да нагази в блатния камъш.

Много често, щом изкачеше полегатия насип, виждаше по нажежения асфалт да се задават към него с рев или ръмжене автомобили. Таралежът заставаше в края на пътя, настръхваше, готов всеки миг да се свие в юмрук. Автомобилите отминаваха край скитника, хвърляха в очите му горещ дим и прах, гумите им свистяха лепкаво под носа на животинчето, а то стоеше изгърбено и гледаше от другата страна на пътя блатното водно око. Окоето бе винаги будно, замислено, сякаш вгълбено в себе си; посредством него околната природа изглеждаше винаги жива и будна. Ако подплашена жаба цопваше вътре, окоето трепваше; ако завалеше дъжд, по цялата му повърхност пробягваха кръгообразни тръпки, бяха като гъдел, но водното око нямаше клепащи, за да трепне с тях и да пропъди гъдела. Бе постоянно отворено, и денем, и нощем, за да може природата да гледа с него каквото ѝ е необходимо.

Автомобилите продължаваха да преминават край на-еженото животинче, отпреде му проблясваше блатото, зад него кучето скимтеше, чуваше се гласът на човека – той бе изчерпал турските си възклицателни и говореше на кучето на български. Жена се появяваше откъм къщата, двамата с човека си разменяха някаква информация, отиваха край масата и почваха да събират нещо от тревата, като ту се навеждаха, ту се изправяха: събираха разпръснатите от вятъра коректури. Потокът от автомобили секваше, таралежът притичваше бързо – нямаше къде да се скрие, освен да се скрие в себе си, – защото голото шосе го плашеше, а и Нажеженият асфалт пареше под краката му.

Веднъж, когато изкачи насипа и тръгна да пресече пътя, се спря изненадано. Върху асфалта лежеше таралеж, всичко в него бе истинско – и муцуната, и краката, и бодлите, обърнати леко назад – и въпреки това не бе истински таралеж, защото беше безкрайно плосък – все едно че е изрязан от тенекия. Животинчето обиколи събрата си, побутна го с муцуна, събратът не се помръдна. Помириса го – миришеше на таралеж.

Пак го побутна, таралежът продължи да лежи върху асфалта, залепнал плътно за него. Животинчето може би щеше да се върти още около събратата си, ако не видя в края на асфалта една търкаляща се топка, съпроводена от бумтенето на мотор. Жабите го повикаха с металическите си гласове и таралежът тръгна бавно към тях.

Няколко дни по-късно вниманието му привлече плосък таралеж, разделен на три равни части. Той лежеше върху банкета на пътя, сред дълбоките белези, оставени от веригата на трактор. Животинчето побутна муцуната му, муцуната се отмести, завъртя се и се обърна към другите две части на тялото. Това го озадачи. Наоколо се стрелкаха зелени мухи и съскаха сърдито.

Един ден таралежът не можа да премине през пътя и трябваше да се върне обратно, въпреки че жабите го викаха настойчиво. Нижеше се безкрайна автомобилна колона, една гума го докосна, както се бе изгърбило и се готвеше да се свие в юмрук. Съвсем слабо го докосна, с края си, но това докосване бе достатъчно, за да го отхвърли грубо встрани и нагоре. Таралежът прелетя над жълтите слънчогледи, под него всичко се сля в жълто, той се разтегна, замаха във въздуха с крачка, слънчогледите го удариха в гръб, няколко пъти се претърколи и до здрач стоя свит в рядката трева сред слънчогледите и слушаше как черните чудовища ръмжат и вият по пътя.

Когато се здрачи, те светнаха ослепително, очите им се плъзгаха по слънчогледите, опипваха и търсеха таралежа, за да тръгнат към него и да го смажат. Автомобилната колона се източи, но таралежът не посмя да доближи пътя, цялото тяло го болеше и той осъмна в слънчогледите.

Следващата вечер колоната пак се появи, преди още да е залязло слънцето. Жабите квакаха откъм блатото, водното око се вираше, дано зърне скитника, ни за миг не трепваше – да не би да го изпусне, – но той не посмя да изкачи насипа и да премине през пътя. Автомобилната колона се нижеше без прекъсване и щом се здрачи, освети околността с десетките си заслепяващи очи. Това беше по времето на холерата в Турция, контролата по автомобилния транспорт и санитарните власти събираха на южната граница големи кервани от пътуващи от Турция за Европа автомобили и ги ескортираха през цялата територия на България.

Таралежът не знаеше, пък и откъде ли един таралеж може да знае, че в Турция има холера и че нашите власти веднъж в денонощието превеждат транзитно огромен автомобилен керван, идващ от Изтока. Потокът се оттичаше, пътят стихваше, но таралежът нямаше куража да го пресече в тъмното. Водното око продължаваше да будува, пълно със

звезди. Будуваше и таралежът, изчакваше удобен момент кучето в съседната градина да заспи, за да може да се върне през дивите карамфили назад в леговището си.

Кучето заспиваше късно, на смяна идваха лисиците, таралежът трябваше да се прокрадва помежду им, защото те бяха не по-малко опасни от Джанка. Един язовец напъха в него подутата си раирана муцуна – бе налетял на гнездо на земни оси, – от отоците по цялата глава очите му почти се затваряха и животното вървеше напосоки, като се ударяше в слънчогледовите стъбла; така налетя на таралежа и двамата скитници се изплашиха взаимно. Много време мина, докато таралежът намери пролуката в оградата, после едва забележимата пътека сред дивите карамфили и тъмния храсталак на цариградските лешници.

Два или три дни по-късно, като прекосяваше шосето, таралежът видя върху него няколко сплескани жаби. Бяха изсъхнали, леки, при докосване шушнеха като суха есенна шума. Нито подскачаха, нито издаваха звук, ами си лежаха върху топлия асфалт неподвижно, сякаш имаха намерение да останат там за вечни времена. Таралежът се полута между тях, чакаше ги всеки миг да заквакат, да изпълнят въздуха с метален ек, да затанцуват върху дългите си нозе, но жабите продължаваха да лежат неподвижно върху асфалта и да мълчат. Вместо тях се обадиха жаби откъм блатото и животинчето забърза към него.

Така, дни и седмици наред, таралежът излизаше иззад лешниците и къде пешком, къде свит на топка – за да се брани от кучето, – се добираше до пътя, преминаваше го с озъртане и се търкулваше от другата му страна с въздишка и облекчение. Понякога човекът държеше кучето при себе си, не му позволяваше да препречва пътя на таралежа и да го удря с лапата си. Случваше се обаче човекът да се задълбочи в своите коректури, подсвирквай-ки си разсеяно „Този свят е тъй прекрасен“, тогава кучето се промъкваше по корем в тревата, залягаше и чакаше бодливата животинка да се покаже, за да ѝ нанесе няколко кучешки удара с лапа. Повтаряше се винаги една и съща картина – кучето се хвърляше с победоносен лай и се оттегляше с обидено квичене, оплаквайки се на стопанина си. Човекът зарязваше коректурите, вятърът ги разпръскваше около ракивовата маса, кучето хленчеше в краката му, човекът го обсипваше с турски възкликателни, на помощ се задаваше жената, почваше да събира разпилените коректури, а човекът клякаше и търсеше да види къде е убодено кучето. Докато се изчерпи запасът от турски възкликателни, таралежът успяваше да намери пролуката в оградата, от другата страна на градината, и се възкачваше по полегатия насип към шосето.

Жабите вдигаха такава врява от блатото, като че се заканваха едва на друга и всяка се удряше заканително с юмруци по гърдите. Таралежът бързаше, дишаше шумно през нос и обработваше с уши тръбната ерихонска вакханалия около блатото.

За да бъде картината по-пълна, освен човека с коректурите, кучето, жената и карамфилите в градината, освен водното око на блатото и жабите, трябва да прибавим още и един невъзприемчив шоп, когото таралежът срещаше от време на време, една дългокоса овца, собственост на шопата, гнездо на оси, язовец, изпохапан от осите, слънчогледова нива, змия и лисица. Всичко това, кога по-рядко, кога по-често, таралежът срещаше по пътя си, но минаваше покрай него мимоходом дотогава, докато съдбата не запращаше насреща му змията или лисицата или пък оставяше на таралежовата пътечка само змийска кожа, наричана от народа съблекло, за да може таралежът да си поиграе със съблеклото. Към всичко това ние ще се обръщаме, драги читателю, заедно с таралежа понататък, когато му дойде времето, без да изоставяме от събитията или да се мъчим да ги изпреварваме. Както казва една поговорка – този мост ще преминем, когато стигнем до него.

* * *

Пътеката беше позната, невидима за човешкото око, но достатъчно широка, удобна и видима за таралежа; тук му бяха близки всяка шумка, всеки завой, всяко камъче, както и мравешката върволица – на едно място я пресичаше мравешка върволица. Животинчето измина леко тайния път под сенките и гъстите храсти, пропълзя между лешниците и спря пред висока трева, да провери не иде ли отнякъде опасност.

Човекът си беше все там, при ракивения стол. Този път той не се ровеше из своите коректури. Лъскаше парче метал и си тананикаше с ръмжене: „Реве и стене Днепър широки“. Кучето клечеше до човека, следеше с поглед работата му, поклащаше глава и се подмазваше: че уж разбира и одобрява заниманията на стопанина си. Работата не беше кой знае колко загадъчна или философска, състоеше се в лъскане на парчето желязо. Като сметна, че го е лъснал достатъчно, човекът прекара през тръбата му няколко пъти металически шомпол, погледна към небето през тръбата и похвали сам себе си. На няколко пъти се прицели ту към пътя, ту към невидимия таралеж или обръщайки се кръгом, насочваше желязото към комина на къщата. Кучето, щом виждаше, че стопанинът му се прицелва, веднага се спускаше с лай към целта. С викове човекът го спираше или го връщаше назад.

Като се умори да прицелва по въображаеми цели, човекът тръгна към своя ракивов стол, потупваше нежно желязото и хвалеше ту него, ту себе си с турски възклицателни. А кога му се привършиха турските възклицателни, той започна да говори на български, наричаше желязото „свинеубиецо“, „разбойнико“ и прочие. Кучето гледаше въодушевено стопанина си, тупаше с опашка земята, пролайваше и го даряваше с кучешки възклицателни.

Парчето желязо, излъскано тъй старателно и наричано гальовно от стопанина си „свинеубиецо“, „разбойнико“ и „вагабонтино“, бе пушка „Винчестер“, изработена от прочута белгийска фирма, изпълнявала в старите колониални години поръчки за министъра на колониите. Човекът с пушката бе писателят Е. С. Таралежът не знаеше това, той гледаше само да не се зададе отнякъде опасност и се готвеше да прекоси незабелязано градината с дивите карамфили. От къщата излезе жена, носеше върху метален поднос чаша с димящо кафе. Човекът, след като наруга ласкаво своя свинеубиец, след като поръмжа: „Реве и стене Днепър широки“ – се прехвърли постепенно към „Този свят е тъй прекрасен“. Кучето, забелязало стопанката, отиде да я посрещне, тръгна по петите ѝ, но се озърташе назад, към цариградските лешници; приближаваше времето да се появи таралежът, кучето го търсеше с поглед, душеше въздуха, обаче вятърът идваше от противоположната страна и то не можа да долови миризмата на таралежа.

– Недей поглежда към таралежа, Джанка – говореше Е. С. на кучето. – Не разбра ли, че щом заквакат жабите, той иска да отиде при тях. Ще стоиш тука при мене и няма да закачаш човека!

Таралежът се сниши. Човекът, ракивовите мебели, кучето, бляскащият на залеза метален поднос изчезнаха; от жената се виждаше само косата как плува над зелената трева. Животното се превърна цялото в слух. Чуваше меките стъпки на невидимата жена по тревата, още по-меките лапи на кучето и подсвиркването на човека. Миризмите бяха спокойни, познати, нищо тревожно не се прокрадваше из въздуха, дори вятърът вървеше на пръсти и едва поклащаше нацъфтелите карамфили. Даже и вятър не беше, а малко по-хладен въздух, който се преместваше лениво от планината Витоша към полето. Черен бръмбар премина пред таралежа, вървеше на зиг-заг и мърмореше сърдито нещо под носа си – или беше загубил нещо и го търсеше, или бяха го излъгали някъде за нещо.

Щом бръмбарът отмина, от другия край на градината се чу щракане. Таралежът повдигна глава, видя, че човекът палеше цигара. Кучето

кличеше и го гледаше в очите. Беше удобен момент да се пресече градината, таралежът се сниши и тръгна през тревата. Не виждаше вече нищо около себе си освен трева и подобие на пътека. Едва бе се вмъкнал в тревата, когато чу къртящ металически звук. Спря се, настръхна, тръпки преминаха по тялото му и всички бодли по гърба щръкнаха в някаква възбуда. Опита се да се повдигне нагоре и да погледне над тревата, за да види какво беше това, металическото, но тревата се издигаше високо над него; освен покрива на къщата и планината в дъното животинчето не можа нищо друго да види. Звукът се повтори още веднъж, истински металически звук, таралежът се изгърби и го попи с цялото си същество без остатък. Нещо вътре в него се завъртя, сякаш невидима ръка навиваше невидима пружина, и скитникът бе почти готов да се завърти около собствената си ос, но металът от другата страна на тревата повече не се обади. Вместо него се чу гласът на човека, той говореше нещо на жената, споменаваше думата питие, жената също споменаваше тая дума, препоръчваше на питието да опустее и без всякакво въодушевление тръгна към къщата – таралежът долови стъпките ѝ в тревата, а мъжът я предупреждаваше да не разрежда много питието, да не говори много и да бъде внимателна, защото в момента бил в бунтовно състояние. И за да докаже, че е бунтовен, забарабани с пръсти по ракивовата маса и за-ръмжа: „Реве и стене Днепър широки“. Макар и да си даваше вид, че ръмжи свирепо, беше в добро разположение на духа.

Малко по-късно човекът пиеше своето питие, а жената му доказваше по най-убедителен начин вредата от питието, кафетата и тютюна за неговите шейсе и не знам колко години. Тя настояваше, че тютюнът съдържа *канцерогенно вещество*, а мъжът, допивайки питието си, засвирука „Този свят е тъй прекрасен“ и не се съгласи с доводите на жената, ами запуши, разпали цигарата с голяма охота и целият изчезна в облаци пушек. И за та докаже на жената, че не обръща никакво внимание на бележките ѝ и че нито кафето, нито тютюнът, нито питието му вредят, засвири още по-силно „Този свят е тъй прекрасен“ и започна да си тактува, удрайки металическия поднос. Таралежът веднага навлезе в ритъма на металическото къртене, невидимата пружина вътре в него се скъса, завъртя го, животинчето полудя и въртейки се и подскачайки, се запъти през дивите карамфили право към човека, кучето и жената. Ни следа от страх нямаше в него, целият околнен свят изчезна, като че изтрит с един замах, за да останат само металическите звуци.

Свинеубиецът продължаваше да лежи върху коленете на Е. С., човекът потупваше металическия поднос, галеше с очи пушката, кучето

клечеше в нозете му и сияеше заедно със своя стопанин, а жената седеше в плетения раковинен стол, възхищаваше се на Е. С., но не го изразяваше външно, да не би той да се възгордее. Пък той си знаеше много добре, че му се възхищават, въпреки непрекъснатите спорове и несъгласие с неговите идеи и постъпки.

Всъщност основната грижа на жените е още докато ни поемат в младите ни години, да ни поласкаят, че сме мъжествени, и щом ние се поддадем на ласкателството, започват да ни тласкат безвъзвратно към разумен и полезен живот и тяхната главна не, ами висша грижа е да успеят да ни обуят в топли вълнени чорапи, да ни увият в топли шалове, да ни внушат страх от всякакви сътресения, да ни внушат, че умните хора се приспособяват към околната среда, и да ни обяснят кое е вредно за нас и кое пагубно. Лека-полека те ни приобщават към варената храна, поят ни с вода – ни топла, ни студена, – опаковат ни в хигиенични дрехи за старци против изпотпяване и простуда и след като ни превърнат в човешки пашкул, както копринената буба сама се затваря в своя пашкул, наречен от народа *меунка*, сядат насреща ни, за да се възхитят на своето висше творение. Но в мига, когато от гърдите на жената се откъсва въздишка на облекчение и тя се потопява в сладка святост, подобно на господата в деня подир сътворението на света и особено на човека, какавидата пробива *меунката* и излита от нея във формата на пеперуда или на зъл дявол.

Можеше да продължим още, драги читателю, в това направление, ако в този момент тревата наоколо не бе се раздвижила като от вихрушка и не бе привлякла вниманието ни. Кучето Джанка се обърна внезапно и застина неподвижно, сякаш си глътна езика... „Боже!“ – рече жената, а Е. С. възкликна:

– Аферим, дженабет! Я виж какъв дервиш се извъди!

Таралежът танцуваше и се въртеше около своята ос.

– Моят подофицер изпадна в недоумение – рече Е. С.

Той наричаше кучетата си *моите подофицери*. Беше цивилен човек, но имаше слабост към войската, към въоръженията, към едрите жени и срещите с банди. Обичаше думите „подофицер“, „поручик“, „кавалерия“ и „атака“ и винаги им намираще място в речта си. Читателят ще види по-нататък как, обладан от военен дух, героят ни влиза в единоборство и сблъсквания, породени все от тази му слабост към военни действия.

Кучето Джанка наистина изпадна в недоумение, защото таралежът ни най-малко не трепна, а продължи да танцува и да се върти под такта

на металическото тракане. Човекът удряше с ръка металния поднос за кафе, неръждащата стомана къртеше изпод пръстите му, таралежът подскачаше зает само със себе си. Никой никъде още не е обяснявал от кои времена таралежът се е пристрастил към звука на метал. Старите хора от миналите векове са забелязали тази му слабост, нарекли са един ден от годината Благовец и срещу този ден всички села започват да удрят ръжени, ралници и мотики, провиквайки се: „Бягайте, змии, гущери и жаби, че утре е Йеремя!“ Когато във всеки двор и във всяка градина кънти желязо, когато всяко селце или махала се превръщат в огромни ковачници, таралежите използват из своите прикрития и теглени неудържимо от металния ек, се запътват към селищата. Те бързат от всички посоки, подгичват или се търкалят по нанадолнищата, мамени от металните под-виквания, нахлуват в градините и дворовете и когато слънцето пропадне зад хоризонта, започват да се лутат и да си търсят нови леговища. Присъствието на таралежите в селищата прогонва змиите.

Така хората, като натискат едната везна към себе си, нарушават равновесието в природата в своя полза и прочистват селищата от влечугите... Е. С. не беше виждал още влечуги около къщата си, може би тъкмо присъствието на таралежа ги прогонваше. Той обаче сега не мислеше за влечугите, човекът, жената и кучето се бяха изправили и цялото им внимание бе заето само от танца на скитника.

– Ашколсун! – извика Е. С., удари за последен път металическия поднос и го остави върху масата.

Таралежът спря да се върти, огледа се, примига, но не можа изведнъж да дойде на себе си, все едно че бе паднал от небето.

Тревата наоколо му бе изпотъпкана, сред тревата животинчето видя да стоят мъж и жена толкова огромни, че стигаха почти до небето. Помежду им клечеше кучето, то стигаше до половината на небето. От изненада дългите му уши бяха пораснали, бяха се удължили и опираха до земята. Понеже се съвземаше постепенно, възвръщаше се постепенно към реалния свят, животинчето също така постепенно предугаждаше присъствието на опасност, изгърбваше се, готово в следния миг да се превърне в бодлив юмрук. За това бе необходимо кучето само да излае отгоре му и да замахне с лапа. Кучето не замахна, нито излая, ами продължаваше да стои вцепенено. Вместо него се раздвижи човекът.

Животинчето изпревари човека, превърна се в сива топка върху зелената трева. Топката бе настръхнала от всички страни. Човекът я побутна с цевта на свинеубица, таралежът се претърколи и продължи да

стои като топка.

– Станал е по-устойчив – каза Е. С. – Бодилите му приличат на броня... Ее, Джанка – обърна се подир малко той към кучето. – Няма да можем вече да го удряме с меката си лапа!

Кучето примига гузно.

– Хайде, върви – каза човекът и побутна с пушката таралежа. – Ако нещо иска да те изплаши, свивай се в танков юмрук и атакувай! Хайде!

Таралежът се търкулна по стъпканата трева, едва-едва показва муцуната си. Жабите откъм блатото се обадиха нестройно, застигнаха се една друга, наместиха гласовете си и започнаха на равни честоти да събарят летящите над тях блатни мухи и комари. Щом чу квакането, таралежът почна да се отпуска предпазливо и предпазливо да се придвижва напред.

– Ай да му се не види и таралежчето! – засмя се жената. – Че то танцува като балерина!

Мъжът седеше обърнат гърбом към жена си, бръмчеше като електростанция – мъчеше се да събере и подреди някаква мисъл, но тя все се разпиляваше в съзнанието му.

– Беше таралежче – каза той, – сега вече е таралеж. И дори не таралеж, а таралежище!... Помниш ли кога цъфна вишнапът, още тогава го забелязах да се крие в цариградските лешници, ей такова юмруче беше, със съвсем меки бодли. Джанка го дебнеше и не позволяваше дори муцуната си да покаже навън. Малко човече – голям страх, все се крие в храстите и потупва с краче, бои се да прекоси градината, въпреки че много му се иска да играе при жабите. Щом ги чуе, че крекнат в блатото отвъд пътя, става неспокойно, щъка нагоре-надолу, по не смее да иде при тях, щото в градината го дебне Джанка. Сега Джанка ще му козирува! Той, щом е успял да премине невредим през всички лисичи капани и през клопките на язовците, значи, вече е възмъжал и нищо не може да го изненада или да го надхитри! Освен някой автомобил ако го изненада, докато пресича пътя към жабите.

– Дано не го изненада – рече жената.

Е. С. взе подпрения на раковия стол „Винчестер“, поколеба се дали да го преметне на рамо, или да го носи в ръка, но не можа да реши, защото в този момент откъм пътя се чу трясък, дрънчене на желязо и автомобилно подвикване, което му прозвуча като човешко запитване:

„Кой там?“

– Кой там? – попита на свой ред Е. С. и тръгна през дивите карамфили към шосето, стиснал в едната си ръка свинеубица. Подире му

заподскача кучето, премяташе се в тревата, изтичваше чевръсто напред, още по-чевръсто се втурваше към стопанина си и се преобръщаше през глава в краката му, косеше с лапи и с опашка нацъфтелите карамфили и беше изпълнено с такова въодушевление, сякаш стопанинът му го отвеждаше на кучешка сватба.

* * *

Докато бодливата настръхнала топка се търкаляше или подтичваше напред към жабите, един брадат швед с шведска кола „СААБ“ приближаваше мястото на пътя, пресичано винаги от таралежа. Очите на човека бяха уморени, пропускаха, без да задържат подробностите от пътя, следейки единствено бялата лъкатушна ивица на осовата линия. Мимоходом зърна някаква черна топка в края на банкетата, не можа да разбере дали стои на едно място, или е подвижна; усещаше само движението на автомобила, лекото му и равномерно дишане, като бегач на дълги разстояния, меките лапи на гумите „Дънлоп“ по асфалта, затова и по-късно не можа съвсем точно да си спомни как са се развили събитията и с безкрайно учудване разглеждаше раздраната предна лапа на автомобила.

Преди още Е. С. да стигне до пътя, видя шведската кола „СААБ“ блъсната в една канадска топола. Край колата се шураше рус човек с руса брада, червено тухлено лице и сини очи. Моторът работеше на пресекулки и с трясъци. Въпреки че на автомобила бе монтиран пластмасов енергопоглъщащ буфер-броня, той не бе предпазен от деформация.

– Какво се случи, господине? – попита Е. С. на своя несръчен френски език, като продължаваше да стиска свинеубица в ръката си. – Гума ли спухахте?

Чужденецът заклати глава и почна да обяснява нещо на своя неразбираем шведски език. Говореше, жестикулираше и сочеше станалата на парцал предна гума и огънатата броня.

– Този пластмасов буфер може да предпази бронята от деформация само ако колата се блъсне със скорост пет километра в час – рече Е. С. – Не вярвам вашата скорост да е била толкова малка!

Брадатият човек продължи да клати глава, изплашен от катастрофата и до известна степен малко изплашен от възрастния човек с „Винчестер“, а Джанка стоеше до господаря си, повдигнала огромни уши, вторачена в брадатия човек, готова всеки миг да се хвърли отгоре му, ако рече да нападне нейния стопанин.

– С какво октаново число бензин зареждате двигателя си? – попита Е. С. – В двигателя се чуват ужасни детонационни експлозии. „Бум-бум“ – каза той, като посочи с ръка към полегналия на една страна автомобил.

Другият се съгласи с него, продъвквайки нещо средно между а и я и Е. С. на свой ред го попита дали е зареждал двигателя с гориво в Югославия. Щом чу Югославия, шведът веднага се оживи, това може би

бе единствената дума, която разбира от целия разговор.

– Изключете двигателя – заповяда Е. С. – Детонационното изгаряне натоварва прекомерно детайлите и може да предизвика повреда в мототилковия механизъм!

Онзи не го разбира, затова Е. С. отиде при колата и сам изключи мотора. „Тоя, изглежда, не разбира френски език“ – помисли си и му го каза:

– Очевидно вие, шведите, не разбирате френски?

Шведът не го разбираше какво говори, но за всеки случай клатеше глава утвърдително.

– Швейцарците повече разбират от вас френски – каза Е. С. – В кантона Юра например говорят само френски. Всъщност едната половина на кантона се намира във Франция, а другата в Швейцария. Общо взето, швейцарецът разбира френски, а и белгиецът така също... Сам пътувате, нали?

Брадатият почна да разчесва замислено брадата си.

– Хубави жени имате вие по Шведско – каза му Е. С. на български, – женствени жени, северни, скандинавски жени. Представяте ли си каква кръстоска би се получила между една северна жена и един източен мъж!

Е. С. го погледна в светлите очи и се усмихна. Шведът също се усмихна. Е. С. поглади с ръка свинеубица, заобиколи колата, затананика „Реве и стене Днепър широки“, тананикането му постепенно премина в ръмжене. Потупа леко с ръка задницата на колата и рече:

– „СААБ“, нали!

Шведът рече:

– „СААБ“.

– И как се случи на равен и прав път да се обърнете?

За да бъде разбран, той се опита да преведе въпроса си и с жестове, като ръкомахаше по най-глухоням начин. Чужденецът го разбира, оживи се и също така с жестове и мимики му обясни, че както си карал колата, видял съвсем близо до банкетата нещо като кълбо, ей такова голямо и с шипове на всички страни. Той само закачил кълбото и в същия миг се чул трясък. Гумата изгърмяла, като че била връхлетяла върху бомба, след експлозията той загубил управлението и видял как черното настърхнало кълбо се носи над колата му във въздуха и пада в ливадата, ето от онази страна на пътя.

– Странно – рече Е. С. – Вашата гума е „Дънлоп“, как така е станала на парцали!

Впусна се надълго и нашироко да му обяснява, че „Дънлоп“ се смята за безопасна, че височината на нейното напречно сечение е шейсет на сто от ширината ѝ и че при спукване тя не позволява колелото да легне върху, джантата. Странна е наистина тази експлозия, макар че, знаете ли, в Европа годишно се пукат около пет милиона гуми!

Шведът, щом чу думата Европа, почна да клати силно глава и почти се въодушеви.

Няколкото универсални думи като че ли започнаха да сближават двамата мъже: Европа, „Дънлоп“, кантонът Юра, Югославия, „СААБ“. Не можеха обаче да се разберат от какво е предизвикана катастрофата. Е. С. сметна, че чужденецът е налетял на нещо металическо, което буквално е срязало гумата му; експлозията е предизвикана от няколкото атмосфери налягане. Той просто е връхлетял върху някакво метално парче, изпаднало било от каруца, било от колите, превозващи старо желязо. Какви ли не чуди-сии прекарват колите със старо желязо!

По пътя мина автовлак, на мястото на катастрофата намали, обади се с клаксона, но не спря. Подир автомобиля две двойки коли, с привързани зад тях къщи на колелета хвърлиха дим и прахотляк върху двамата мъже и кучето и отминаха. В обратна посока отмина малолитражка, Е. С. вдигна ръка да я спре, за да се окаже някаква помощ на чужденеца, но малолитражката не му обърна никакво внимание, премина, сякаш бе оскърбена от някого; всъщност тя бе оскърбена от собствения си създател и дълго след като отмина, в полето се разнасяше оскърбеното ѝ пърпорене.

Лицето на шведа леко помръкваше.

– Ще запъна свинеубиеца – рече му Е. С. – и първата кола, която се появи, ще бъде спряна.

Той потупа пушката.

Кучето предугади, че стопанинът му ще прави нещо с пушката, задуши въздуха, заозърта се, стана неспокойно, Е. С. оглеждаше пътя и зърна в края малка точка. Точката едреше, от черна стана сива, после избледня и подир малко към мястото на катастрофата се търколи като портокал оранжев „Запорожец“. Е. С. се приготви да запъне пушката, но не стана нужна, защото оранжевият автомобил намали скоростта, отби встрани и спря край слезлия от пътя чужденец. „Запорожецът“ тъй бе нажежен, че въздухът над каросерията му пламтеше. Когато човекът изгаси мотора, машината продължи да пъшка още дълго време и дълго време от нея се разнасяше заплашително съскане и пукот, сякаш всеки миг щеше да експлодира.

Бе кола на „Пътна помощ“. Е. С. я огледа, учуди се, че такава кола може да се притича на помощ, когато тя самата се нуждае от помощ. Техникът – плешив, мустакал и приветлив човек – бе отворил задния капак, за да се охлажда моторът, и когато Е. С. и шведът надникнаха, видяха под капака мотор, който напомняше нещо средно между пишеща машина и фотографически апарат.

– Това е шведска кола „СААБ“ – каза Е. С. на техника. – Човекът е спукал гума, но е имал късмет и се отърва леко. Прегазил е нещо желязно.

– Пирон – рече техникът, след като видя отблизо нацепената гума. – Просто се чудя откъде по нашите пътища се въргалят толкова много пирони! Нашите шофьори са свикнали и ги заобикалят, а чужденците налитат право отгоре им и естествено е гумите да експлодират. В Европа нямат пирони.

При думата Европа шведът се оживи и почна да клати глава. Техникът вдигна капака на багажника, извади резервната гума, сетне порови в джобовете си и измъкна от тях пирон. Показа го под носа на шведа и рече:

– Пирон! Ще се вардиш от него и ще отбиваш, щом видиш на пътя пирон! Това е опасна работа за гумите, да сгазиш пирон е все едно да стъпиш върху ръчна граната.

За по-голяма убедителност и за да онагледни казаното дотук, техникът замахна, уж че ще пробива резервната гума, допря върха на пирона до нея и рече: „Бум!“ Шведът разбра, лицето му се проясни, отиде при спуканата гума и показа с пръст къде точно е нацепена.

– Ама че глупав народ – каза техникът на Е. С. – Не може да се подсети, че ако настъпи пирон, гумата отива на кино! Жалко за новата гума!

Той се залови да сменя гумата, работеше сръчно, с лекота, по едно време дори почна да си подсвирква. Дали от това, че работеше с охота, дали от това, че имаше приветливо лице с големи мустаци, дали от това, че по време на работата си подсвиркваше небрежно – Е. С. не можа да определи, – но в присъствието на този човек му беше спокойно. Чужденецът също така се отпусна, извади лула, кесия с тютюн „Амфора“, натъпка лулата и я разпали. Приятен аромат се разнесе над пътя, кучето Джанка изду ноздри и почна да души въздуха. Шведът подаде кесията с тютюн на Е. С., той му отказа. „Отвикнах, рече, с лула много ми щипеше на езика.“ И тогава шведът се бръкна, та извади кутия с много тънки пури, Е. С. си взе пура, помириса я и запали. Беше силна, но мека,

замайваше го леко при всяко дръпване.

Слънцето клонеше към залез, почти докосваше вече тънкия хребет на планината. Под тях, в ниското, София се губеше в дим. Двата мъже пушеха, застанали един до друг, брадатият швед продължаваше да разпалва съсредоточено лулата си и тя почна да бълва пушеци като локомотив. Вдигна очи от лулата, искаше да каже нещо на Е. С., но нещо на пътя привлече вниманието му. Човекът извади лулата от устата си, побутна Е. С. и му посочи с лулата напред. През дима Е. С. видя на пътя своя таралеж. Животинчето стоеше загледано към хората и щом хората проговориха, а кучето припна към него, се спусна да бяга чевръсто. Кучето правеше едри скокове, дългите му уши лежеха хоризонтално назад, по и таралежът бързаше, прекоси пътя, сви се на топка и се затъркала по насипа, за да слезе долу и да продължи бягството си към блатото.

Подир кучето се втурна шведът, понесъл в ръката димящата си лула. Брада и коси се вееха като в библейска картина. Ако кучето тичаше по петите на таралежа и лаеше с всички сили, то шведът се мъчеше да му пресече пътя, викаше нещо подобно на: „Хой! Хой!“, подхлъзна се на насипа, търкулна се по него, обаче не изпусна лулата от ръката си. Е. С. го видя подир малко да се изправя на крака, да дръпва един или два пъти от лулата и да се озърта около себе си. Можда да открие само кучето, потънало до гърди в тревата. Таралежът беше изчезнал. Но ето че в ливадата се заклати тревата, шведът забеляза това, подрипна и хукна към разклатената трева, показвайки с димящата си лула на кучето къде да търси. Джанка бафна неуверено и се запровира през високата трева.

Е. С. си каза: „Това не е таралежът“, защото блатото оставаше встрани от чужденеца и кучето. Жабите вече бяха излезли на брега и подвикваха таралежа към себе си. Е. С. реши, че животинчето вече е стигнало при жабите. За потвърждение на горното той видя как изпод краката на шведа излетя яребица. Силното и пърхане изплаши чужденеца, гой изпусна лулата си в тревата, наведе се да я вземе, а птицата като полетя ниско над ливадата, се скри отново в тревата. Кучето хукна да я гони, стопанинът завика с всичка сила: „Джанка, Джанкааа!“, и го върна назад.

Изкачвайки се по насипа, шведът жестикулираше, говореше неразбрано, обръщаше се да погледне назад в ливадата, разпалваше лулата, удряше се с ръце по бедрата, по челото, заливаше се от смях и като наближи Е. С., все така удряйки се по бедрата и по челото и димейки с лулата си, му обясни, че таралежът се бил изпречил на пътя му и предната гума тъкмо него била настъпила, добре, ама не можала да го прегazi,

защото той е пробил гумата с бодлите си, отхвърчал е нависоко и е паднал в ливадата. Братият беше като дете, почти щастлив, че един таралеж се е изпречил на пътя и спукал гумата на автомобила му.

– Авантюра! Авантюра! – завика той.

– Какво му стана на тоя братия? – попита техникът, зает със смяната на гумата.

– Казва, че е настъпил таралеж – рече Е. С., – че от това била експлодирала гумата му и че за него това е голямо приключение. Изглежда, че не е виждал таралеж и смята животинчето едва ли не за противотанкова граната.

– Глупости! – рече техникът. – Къде може таралеж да спуска автомобилна гума! Още повече „Дънлоп“.

– „Дънлоп“! „Дънлоп“! – рече шведът, заклати глава и още веднъж разказа с жестове и мимика как е минал през таралежа и как таралежът го е отхвърлил встрани от пътя.

– Има стари таралежи – рече Е. С., – които са извънредно яки, бодлите им се втвърдяват като стомана и ако настъпиш такъв таралеж с гуген ботуш, той ще пробие ходилото.

– Ботуш може – каза техникът, – но автомобилна гума по никой начин. Тоя разправя детинщини.

– Те са като деца – рече Е. С., – те и датчаните.

Техникът запали мотора, с няколко маневри изведе колата на пътя и когато слезе от нея, каза на Е. С, че е пробит горният край на радиатора.

– Ще трябва да го придружа до сервиза – рече на себе си той.

Шведът се вмъкна в колата си, порови се из багажа и се показа с едно страхотно съоръжение в ръце – беше някакво подобие на фотографически апарат, голямо едва ли не колкото мотора под капака на „Запорожеца“. Съоръжението наистина се оказа фотографически апарат. Чужденецът клекна пред автомобила си и като изстискваше бяла течност от една туба, нарисува върху черния асфалт бял таралеж. Таралежът бе голям почти колкото кучето Джанка. Кучето следеше внимателно работата на чужденеца и щом таралежът стана готов, бафна, наведе се и го помириса. Но бялата течност беше лютивва, миришеше силно на ацетон и кучето кихна. Шведът отстъпи назад и помоли Е. С, ако обича, да застане пред автомобила, за да го фотографира заедно с таралежа. Обясняваше, че щял да даде материала в телевизията и да го онагледни със снимката; или нещо подобно. Не можа да се разбере съвсем точно, но във всеки случай стана дума за телевизията.

Е. С. се фотографира, застанал между нарисувания таралеж и кучето. Шведът поиска адрес, обясни с жестове, че ще прати фотографията по пощата, ръкува се много сърдечно с Е. С, седна в своята кола „СААБ“ и зачака да тръгнат. Техникът отиде при четирикракия подвижен сервиз, който още свистеше и пъшкеше, запали мотора и повлече катастрофиралия чужденец след себе си.

– Проверете работната смес в двигателя му – извика Е. С. към техника. – Тези детонационни експлозии никак не ми се харесват.

Колата на „Пътна помощ“ вдигаше шум като вършачка и техникът не можа да чуе какво му каза Е. С. Шведът бе показал едната си ръка навън през прозореца, стискаше в нея димящата си лула и махаше непрекъснато за довиждане. Е. С. също помахаше, наведе се да потупа кучето по челото и каза: „Хайде!“ Дватама тръгнаха към къщата.

(Не се мина много време и Е. С. получи писмо от шведа. В писмото имаше голяма фотография, същата, която човекът направи със своя страхотен фотографически апарат. Тази снимка сега стои на видно място в кабинета на Е. С. Ако я погледнете, ще ви направи впечатление, че кучето много любопитно гледа към вас, а Е. С, с праметнат на рамо „Винчестер“, с очила и загаснала тънка пура в устата, гледа малко подозрително.)

Та двамата тръгнаха към къщата, слънцето се бе скрило зад планината, цялата природа наоколо се бе стаила, изпълнена с очакване. Коминът на къщата димеше, жената приготвяше вечерята. Стигна до раковия стол сред дивите карамфили, отпусна се в стола, запали изгасналата пура и след като вдъхна дълбоко дим и се закашля, каза на кучето:

– Видя ли какво направи нашият таралеж! Той не само че умее да танцува и да се върти като дервиш, ами хвърля и автомобили в шанеца! Дааа! – рече той и забарабани с пръсти по масата. – Ако наистина е така, ще видиш какво ще произлезе през следващите недели.

Искаше му се много разказаното от чужденеца да е истина и *почти* повярва в неговия глухоням разказ. Беше в много добро разположение на духа, извика на жена Си: „Пусни плочата!“ и се засвирука с уста „Този свят е тъй прекрасен“. Подир малко откъм къщата се разнесе гласът на певицата. Тя излезе от прозореца, мина през верандата, нагази сред дивите карамфили и се спря при Е. С, отпуснат в раковия стол. Той престана да свирука, заслушан в гласа на певицата.

Певицата тръгна да се разхожда из полудивата градина, късаше карамфили, убеждаваше с цялата си страст Е. С, че този свят е тъй прекрасен, и хвърляше по някой и друг карамфил в нозете му. Кучето се

навеждаше, помирисваше карамфила, поглеждаше господаря си и махаше с опашка. Ако съпругата знаеше, че певицата къса диви карамфили и докато пее, ги хвърля в нозете на Е. С, веднага би спряла грамофона. Тя обаче не подозираше нищо, заета изцяло в приготвяването на вечерята. Единственият свидетел, който би могъл да издаде тайната на господаря си, бе Джанка, но кучето нямаше да стори това, защото едно куче никога не издава тайните на господаря си.

* * *

Правим тук едно отклонение, драги читателю, и се връщаме назад към миналото, защото смятаме, че с това можем да хвърлим малко светлина върху характера на Е. С. и да турим един допълнителен контур в неговия портрет. Човек, колкото и да пише, никога не е сигурен кое е по-силно в една история – действието или образите, – затова с една ръка рисува образите, с другата ръка тегли конците на действието и много често може да се случи дясната ръка да не знае какво върши лявата ръка или обратно: прочие това любезният читател и сам е забелязал.

През тридесетте години значителна част от тютюневата реколта започна да заобикаля държавния бандерол, промъкваше се на пръсти покрай него и се изнизваше по тайни пътеки било към вътрешния, било към външните пазари. Въсъщност началото на тази контрабанда бе започнало още в 1923 година, когато имаше незапомнена тютюнева реколта и австрийците пуснаха в производство специални цигари, посветени на незапомнената реколта (тези цигари се казваха „Ернте 23“, преживяха няколко изменения и сега можете да ги намерите дори и на нашия пазар в оранжево-зелена опаковка), та като започна от 1923 година, контрабандата на тютюн се разширяваше постепенно и доби такива размери, че държавата бе принудена да вземе необходимите мерки и да върне отново всичко под своя контрол.

За по-ефикасен надзор в тютюневите райони бяха разпратени голям брой акцизни хора, опитни в своята работа. Те трябваше да следят цялата продукция да минава през държавния бандерол и нито един лист повече да не се отклонява по черни пътища както за вътрешния пазар, така и за износа зад граница. Акцизните развиваха голяма дейност, наложиха глоби на селското население от тютюнопроизводителните райони, защото то режеше калъпи тютюн по домовете си и свиваше цигари от вестник, вместо да купува фабрични папириси, както повелява законът, или пакети с рязан тютюн за лула, белязани с белега на държавния бандерол. Тук и там бяха заловени отделни контрабандисти, повечето от

тях восковарджи; те идеха от Троянско, Ловчанско или Тетевенско, караха с коне и катъри пчелен восък и восковина, а в замяна на това откарваха от тютюневите райони калъпи с жълт като восък тютюн. Това обаче бяха единични контрабандисти, големите банди не бяха засегнати. Бандите имаха свои ятаци и свои посредници както по селата, така също и доверени хора сред властите, разполагаха с тайни складове, кервани, бяха си създали постоянно действащи канали, навсякъде имаха свои очи и уши.

За да противодействуват на контрабандистите, акцизните предприятия контрамерки, вербуваха ятаци, сдобиха се с верни очи и уши, често изненадваха контрабандистите, водеха престрелки с тях, но онези хора бяха хора отчаяни, гонени от закона, сражаваха се безразсъдно и се измъкнаха под носа на преследвачите. Дори и ако на самата граница се завържеше престрелка, контрабандистите успяваха по някакъв начин да се измъкнат. Докато една част от тях задържаха преследвачите, другата част изчезваше с кервана в нощта и когато гърмежите секваха, не се чуваше нито тропот на копита, нито конско цвилене. Очевидно те си имаха свои хора и на самата граница и подпомагани от тях, успяваха да преминат на чужда територия.

Преследването на контрабандистите не бе ефикасно и заради това, че те бяха подкупили или вербували свои хора и сред самите акцизни. След като се убедиха, че взетите до тоя момент мерки не са ефикасни, властите от столицата изпратиха Е. С. в тютюневите райони и го натовариха със задачата да инспектира и да пречисти районите от бандите. Голям ефект можеше да се постигне, ако Е. С. съумееше да ликвидира бандата на някой си Арнаутина, зловеща личност, обвита от мистична мътва.

За да се легализира и за да не събуди никакви подозрения, Е. С. се представи за ловец, по цели дни кръстосваше с ловна пушка тютюневите райони, претършува всички изоставени колиби по лозята, надникваше в сеновали, полски навеси, разнебитени плевни и всички кътчета, където му се струваше, че може да се укрие тютюн. На третата седмица той вече знаеше в кои дни керваните от животинска тяга се прехвърлят през границата, кои са пътищата на контрабандистите (пътищата бяха два, единият служеше за вариант и се използваше при положение, че акцизните усетеха нещо и тръгнаха по петите на бандитите), с какво въоръжение разполагат, кои са ятаците им и прочие. В определен ден през границата се прехвърляше човек-свързка, който бе и водач на керваните. Граничните власти знаеха за него и го пропускаха да се прехвърли на

наша територия. Един ден Е. С. посети граничната застава. Посрещна го млад поручик с епикурейско лице.

– Поручик – каза му Е. С. – Едно анонимно лице минава през границата с ваше знание в определени дни. Ние също знаем дните на преминаването и знаем също така и за връзките ви с това анонимно лице. – Поручикът стоеше изпънат пред него и козируваше. – За да премахнете петното, хвърлено върху вашата офицерска чест, изисква се от вас нощес да задържите въпросното лице и на разсъмване да го върнете обратно зад граница. Давате ли ми своята честна офицерска дума, поручик, че ще изпълните всичко това?

След дълги увъртания, оправдания и отричания най-сетне поручикът полупризна, че се е случвало понякога да пропускат някой бедняк от пограничния район, и даде своята честна офицерска дума, че ако се появи човек през нощта, то той ще бъде задържан. Е. С. се запозна с терена на границата и лично определи местата на пограничните секретни постове. Набитото му око запамети всички ориентири на границата и, слава богу, защото, както сам читателят ще се убеди по-нататък, това се оказало крайно необходимо през нощта.

Е. С. отказа да бъде придружен от войници на връщане, боеше се, че от овчарските колиби ще го забележат, а той знаеше, че навсякъде контрабандистите имат свои очи и уши. Същия ден, въоръжен с два пистолета, зае позиция в ниска горичка. Веднага от края на горичката започваха лозя, спускаха се по полегат склон, долу лъкатушеше тънка сребриста ивица. В ниското имаше кладенец, изтичащата вода освежаваше двата бряга, по тях растеше зелената трева и Е. С. сметна, че бандитите ще спрат конете си през нощта край този извор на паша. От всички страни изворът се обграждаше от безводни баири, покрити с лозя, с тютюница, ниски храсти, самотни дървета, трънак и къпина. Черни колиби от лозови пръчки стърчаха разпръснати произволно; всъщност те не бяха пръснати произволно, а всяка колиба бе обърната към своето лозе и гледаше с вратата си към лозето. Почти пред всяка колиба се тъмнееше огнище от стар огън.

Беше сигурен, че тъкмо тук трябва да стане срещата между контрабандистите и свързката, идваща през границата. От това място до границата бяха достатъчни два часа усилен ход с коне. Настани се удобно в горичката, в самия ѝ край, така че да може да наблюдава целия начупен терен пред себе си, а самият той да остане незабелязан. Беше още рано, слънцето едва клонеше към залез, затова се излегна и започна да наблюдава природата.

В дола, край изтичания от кладенчето поток, се повдигаше и падаше край водата бяло облаче. То ту се разпръскваше, ту се събираше и падаше отново край водата. Когато над кладенчето падна сянка, облачето се вдигна и се разпръсна постепенно. Бяха бели пеперуди. Пъстър кълвач премина над лозето, летеше и се обаждаше призивно на някого в дола. Слезе в дола, мушна се в клоните на полусухо дърво и подир малко оттам се чу картучна стрелба: птицата обработваше с човката си гнилата кора на дървото. Ято яребици с жалко писукане се появи в края на гората, тръгна през лозето и се стаи във високия и сух треволяк край къпинов храст. Диагонално през тютюнищата мина заек, Е. С. се оживи, изправи се на лакти и почна да оглежда околността. Чудеше се какво може да е подплашило заека. Не чака дълго, в тютюнищата се появи лисица. Душейки непрекъснато земята, тя мина по дирята на заека. Слънцето пропадна зад планините, природата се смълча и стаи, сякаш се двоумеше какво да предприеме по-нататък. И докато се двоумеше, откъм дола запълзя лек здрач, обгърна постепенно лозя, тютюнища, кичури дървета, храсталак и сиви колиби. Земята доби плът, натежа, стана потъмна. Небето все още светлееше, но постепенно се обезцвети. Долове и баири стихнаха, осветени слабо от унила есенна луна. На два или три пъти далеко зад баирите се обадиха кучета, после всичко потъна в тишина.

Малко преди полунощ дочу приглушено пръхтене откъм дола, тропот на копита, човешки говор. Няколко колиби тъмнееха в ниското, есенната луна хвърляше слаба светлина върху обраните лозя и тютюнища. Е. С. се измъкна от горичката, тръгна предпазливо през лозето. Пред една от колибите в дола пламна огън. Е. С. се спря в лозето. Огънят се разгаряше, пламъците се издигнаха високо и осветиха няколко силуета. Седем или осем души бяха, двама хвърлиха допълнително дърва в огъня, зад тях се движеха тромаво гърбати животни – беше керванът с товарите тютюн, пуснат да пасе край потока. Мъжете насядаха в кръг около огъня, започнаха да вечерят, а Е. С. се придвижи още напред; искаше да се доближи незабелязано, за да може да чуе разговора на контрабандистите.

Вниманието му привличаше човек с някаква бяла намотка на главата и с широка бяла риза. Като говореха, бандитите се обръщаха постоянно към него. Човекът в бялата намотка на главата не говореше, само понякога правеше неопределен жест с ръце. Е. С. се промъкваше тихо през лозето, избра си голям къпинов храст за прикритие, но когато наближи храста, в краката му изпърхаха яребици, записукаха и се пръснаха,

подскачайки по склона по посока на огъня. Мъжете при огъня наскочаха.

– Кой там? – попита дрезгав глас. – Бедуин!

Очевидно това беше парола.

Е. С. се заизмъква тихо назад и встрани. Един от мъжете направи няколко крачки напред, вгледа се в тъмнината и подсвирна на два пъти – първия път удължено, втория път кратко. Неполучил отговор, човекът се прокашля и се върна отново при огнището. Другите се раздвижиха, станаха и един по един се оттеглиха в близката колиба. Край огъня остана само един човек, с бялата кърпа около главата. Това беше Арнаутина. „Вероятно ще дремнат малко в колибата“ – помисли Е. С.

Почака още малко и извика в разредената тишина. Разреденият въздух много бързо пренесе гласа му до седналия край огъня човек.

– Кой е? – попита човекът, без да става, и се хвана за пушката.

– Заблуден човек – рече Е. С. и заслиза към него.

– Ние всички сме заблудени – каза контрабандистът и го покани да се приближи към огъня.

Той отмести пушката настрана. Е. С. го наблюдаваше внимателно и попоглеждаше и към колибата, да види дали някой от другите контрабандисти няма да се покаже. Никакъв човек не се появи.

– Седнете! – рече човекът с бялата кърпа на главата.

Е. С. седна точно срещу него, запали цигара и смучейки жадно от нея, разказа как се е заблудил и как е объркал пътя, подмамен от някаква птица. Той повикал, птицата му отвърнала, както му се сторило, с човешки глас, тръгнал по посока на гласа, чувал го ту от дясната си, ту от лявата си страна, после гласът изчезнал вдън земя и тогава разбрал, че това е било птица, а не човек, но било вече късно да се ориентира в непознатата местност. Някакво подобие на усмивка се появи върху лицето на Арнаутина, потрептя и се стопи в дълбоките бръчки.

– Сова е било – рече той и хвърли сухи лозини върху жаравата.

Е. С. пушеше и разглеждаше черното лице насреща си. Лицето бе обезобразено диагонално с белег от сабя или нож. Над челото бе омотано нещо като тюрбан, под лицето се гънеше на широки гънки бяла риза, върху която непознатият бе наметнал излиняло сетре. По белега Е. С. позна, че пред него седи Арнаутина, беше слушал по селата за този белег. Огледа спънатите коне, гърбавите им силуети се очертаваха ясно на лунната светлина. Откъм колибата се дочуваше хъркане.

– Керванджии? – попита Е. С.

– Керванджии – каза Арнаутина и се обърна назад да види конете.

Когато отново се обърна към огъня, видя, че заблуденият човек гледаше към небето. Арнаутина също погледна към небето. Високо в тъмнината бръмчеше пропелер. Двамата постояха с погледи, насочени към небето, вслушвайки се в пропелера.

– Самолет – рече Арнаутина.

– „Юнкерс“ – каза Е. С., но като послуша още малко, се коригира. – Не, не е „Юнкерс“, това е „Фоке-Булф“

– Не ги разбирам – каза безразлично Арнаутина.

Помълчаха, загледани в огъня. Огънят помежду им тлееше, пригиваше сънено, сива пепел почна да покрива жаравата. Като живо животно той се свиваше, готвейки се да заспи под пепелта. Арнаутина не му позволи. Той разбърка с пръчка жаравата, извади го от дрямката му, обърна се да потърси още лозини зад себе си и когато взе наръч и поиска да го хвърли в жаравата, видя дулата на два револвера, насочени към гърдите му.

Е. С. следеше всяко движение на контрабандиста. Бе решен твърдо да стреля и при най-малкия опит за съпротива. Когато Арнаутина видя двата револвера, отпусна леко лозините върху огъня, лицето му си остана спокойно. Без да бърза, той раздра широката риза и разкри гърдите и стомаха си чак до пояса. Изпод ризата зейна огромна рана, жива, подвижна под играещите пламъци.

– Проказа ли? – попита Е. С.

Контрабандистът поклати тъжно глава. Свирепото му лице омекваше, свиваше се болезнено, в очите се появи влага. Беше тъжен като всеки обречен човек. Е. С. прибра револверите, тлеещата жарава продължи да хвърля кървави отблясъци върху огромната рана на човека и създаваше илюзията, че е пламтяща и изгаря, както живата жарава би ни изгаряла.

– Има ли акцизни в твоята група? – попита малко по-късно Е. С.

– Двама – рече човекът.

– Тях ще оставиш тук – каза му Е. С., – а ти с твоите хора вдигни кървана! Повече не се връщайте тук!

Прокаженият човек се поклонил ниско. Лицето му продължаваше да бъде все така тъжно, с тъжни очи, обрасло с рядка четина. Приличаше на изоставена нива орница. Стопанинът се бе опитал да изоре една бразда по нея, ралото едва-едва бе раздрало камънака, стопанинът е поогледал-поогледал, почесал се е по врата, вдигнал се е с ралото и с добитъка си, изоставяйки нивата на божието провидение. Но и божието провидение, изглежда, бе отвърнало лице от нея, защото само плевел

никнеше и обграждаше от двете страни белега от посичане. Никой нищо не бе посял, никой нищо нямаше да жъне.

В нощта пропяха петли, до двамата мъже достигна само ехото на гласовете им. „Фокс-Вулф“ или „Юнкерс“ бе отбърмчал.

– Първи петли – каза контрабандистът. – Късно стана.

Той се взираше напрегнато в тъмнината, слушваше се, но никакъв звук отникъде не идваше. Само конете хрупкаха шумно тревата край потока.

– Знаете ли пътя през границата? – попита Е. С.

– Трябваше да дойде човек – рече контрабандистът и скри с ризата раната си. – Отдавна трябваше да дойде.

– Може да е спрял от властите на границата – каза Е. С.

Контрабандистът го погледна в очите. Е. С. почувствува упрек в погледа на човека. Мина му през ума, че другият може би се досеща.

– Пригответе се! – каза Е. С. – Аз ще ви водя!

Недоумение се изписа по лицето на контрабандиста.

– Преди да се пригответе обаче, завържете моите акцизни в колибата! – нареди му Е. С. и се изправи.

Прокаженият извика нечие име, появи се човек с дълъг нож, прокаженият му нареди какво да прави и онзи с ножа изчезна отново в колибата. Оттам се чу шум, падане на нещо тежко, пшкане. Петима човека излязоха от колибата, събраха конете и Е. С. ги поведе в тъмнината. Прокаженият вървеше безшумно по петите му; стъпваше леко, като котка, но дишаше шумно. Вървяха мълчаливо, есенната луна слизаше към хоризонта и избледняваше, сивите сенки край хората и конете се издължаваха. Сънени птици пръхаха в нозете на хората и ги стряскаха. Птиците се пръсваха, пицяха тревожно и с отчаяно писукане се търсеха и събираха отново.

При трети петли Е. С. се спря и посочи на прокажения човек далечни светлинки. Бяха едва забележими, мигаха, губеха се, появяваха се отново.

– Това долу е Димотика – каза Е. С. – Повече не се връщайте тука! Вървете и бог да ви закриля!

– Бог да ви благослови – каза прокаженият човек, поклони се ниско на Е. С. и поведе своята опърпана банда към мъждукащите светлини на Димотика. Е. С. тръгна по обратния път и накъдето и да се обърнеше, виждаше само горящата рана и посеченото тъжно лице на прокажения. Образът на контрабандиста до такава степен се бе врязал в съзнанието му, че чак до разсъмване земята около него, и целия свят около него му

се струваше като изоставено, посечено със сабя лице. Минаваше край изоставени колиби и плевни, пълни с контрабанден тютюн, но не им обръщаше никакво внимание, защото тази контрабанда щеше да бъде превърната в дим, без да остави следа отподире си. Нищета и униние го обграждаше отвсякъде, не бе никак въодушевен от мисията си, контрабандата на тютюн за него бе добила друг смисъл.

Дневната светлина приглуши образа на прокажения в съзнанието му, но не го заличи.

В първото село поиска от общината да му бъде дадено униформено лице. Въпросното униформено лице се яви: беше селският пъдар с държавна униформена капа. Останалото му облекло бе цивилно. Като гледаше кривите му крака и силната широка длан, Е. С. го попита:

– Кавалерист ли си служил?

– Кавалерист – рече пъдарят.

– Можеш ли да нанасяш къси и остри удари?

– Мога – рече онзи и прибра петите си, опитвайки се да застане мирно.

Поведе го със себе си към колибата със завързаните акцизни. По пътя го накара да отсече яки лескови пръчки и на въпроса на пъдаря защо са пръчките, му каза, че са нужни да се насинят два дебели задника. Заповяда на пъдаря да измъкне от колибата двамата завързани акцизни, те, щом видяха Е. С., из едно гърло почнаха да разказват как направили пусия да заловят контрабандистите, как водили ръкопашен бой с тях, но ония били многочислени, вързали ги, напъхали им кърпи в устата, та едва дишали, и ако Е. С. не бил дошъл със селския пъдар да ги освободи, можело и да се задушат в тая колиба, защото ония варвари пет пари не давали за живота на човека, и прочие.

Е. С. заповяда на полския пъдар да смъкне панталоните им, белнаха се задните части на протестиращите и молещи акцизни, пъдарят замахна с кавалерийски жест, сякаш ще нанесе саблен удар, и стовари лесковата пръчка върху едного. Розова ивица пропълзя и легна върху белите меса на акцизния. Той изпищя с все сили, сви се като гъсеница, а през това време пъдарят замахна, та стовари пръчката върху втория. И той се сви като гъсеница и запищя.

– Марш! – извика им Е. С. – Говеда безподобни!

Той ругаше гръмливо и извън себе си от гняв, ровеше нервно, с треперещи ръце, и търсеше двата пистолета. Но онези не го дочакаха да намери револверите, ами подрипнаха тъй високо от земята, сякаш се готвеха да преодолеят земната гравитация, и бегом вдигаха гащите си,

паднали чак до глезените им. Нямаха време да ги завързват, ами се носеха като вятър през лозята и тютюнищата, придържаха с по една ръка гащите, мъчейки се да прикрият срамотиите си...

Най-сетне Е. С. се добра до револверите, изпразни пълнителите им във въздуха и когато погледна да види дали онези още бягат през тютюнищата, не видя и следа от тях. Вместо тях в тютюнищата се появи тъжното посечено лице на контрабандиста, прокаженият се поклони и изчезна по същия невероятен и неочакван начин, както се н бе появил.

Прокаженият му се яви още няколко пъти, раздираше-ризата си пред него, гледаше го тъжно или пък му се покланяше ниско, без работилепие, отдавайки нужното уважение към Е. С., като запазваше своето достойнство. Ако се покажеше на вратата, Е. С. му даваше гръб и се обръщаше към прозореца, прокаженият мигом заставаше на прозореца, вторачил в него тъжните си очи. Зеещата рана пулсираше като жива, белегът от посечено лъщеше оголен, напомнящ за бразда, която никога не е засявана и от която никога нищо не ще поникне. Е. С. зарязя завинаги инспекторската си работа в Държавния бандерол и замина за шест месеца в Еленския балкан. Там той се отдаде изцяло на лов, стъпка подир стъпка започна да прониква в тайния свят на животните и за да не пази тайната само за себе си, почна да описва всичко видено. В свободното си време утешаваше войнишки жени и млади вдовици, когато дивата липа цъфна и чифтосаните птици полудяваха от аромата ѝ, Е. С. попадна на разкошна жена, според неговото лично определение това не беше жена, ами Акропол. Докато се луташе из Акропола, удивлявайки се на античните му изящни форми, той зърна отдалеко, върху пустинно плато, прокажения. Онзи направи опит да се доближи, но Е. С. му рече:

– Не те ща!

Онзи го разбра, обърна се гърбом към него и повече не го обезпокои с присъствието си. Отдалечаваше се гърбом, загръщайки с широк жест раздраната риза – искаше да прикрие с нея раната си.

Жената-Акропол го погледна изненадано, поиска да прикрие античните си и изящни колонади, но Е. С. не и даде възможност, да стори това, почувствува се изведнъж варварин, обхвана го внезапно злият дух на разрушението, втурна се с всичката си сила и страст в Акропола, преобръщайки по пътя си колонадите му. Тогава именно Е. С. усети ръмжение в кръвта си, а в мрачните глъбини на душата му започна да пулсира нов ритъм, който подир години щеше да се излее в ръмжащото тананикане „Реве и стене Днепър широки“. По-късно, излегнат сред развалините на Акропола, си мислеше, че варварите навсякъде носят със себе си

разрушението, но заедно с него те сеят и семето на живота.

* * *

В следващите няколко дни Е. С. се помъчи да сприятели кучето Джанка с таралежа. При всеки опит на кучето да спре животинчето и да му препречи пътя към жабите Е. С. се намесваше, издърпваше ушите на Джанка, заканваше ѝ се с пръст, заплашваше я, кучето клякаше в трева-та, гледаше господаря си право в очите и потупваше виновно с опашка. От дърпане ушите на Джанка тъй много пораснаха, че отдалече заприличаха на педя човек – лакът уши. Най-после кучето привикна да застава мирно, когато таралежът се зададеше откъм лещака и заякнал и наежел, минаваше с левентска стъпка по пътеката. Все със същата левентска стъпка той се изкачваше на шосето, преминаваше през него, претъркулваше се презглава по склона и вярвам, че ако можеше да свири с уста, то той би си подсвирквал в най-добро разположение на духа. Но тъй като не умееше да свири с уста, таралежът се задоволяваше да диша шумно през нос, а то бе почти като подсвиркване.

Благодарение на човека бе турен ред, за всекиго се намери въздух. Но изглежда, че когато работите ни изглеждат най-добре, тъкмо тогава съдбата надниква с едно око и разтревожена от реда, се залавя веднага да внесе безпорядък. В нашия случай тя използва една лисица, хитра колкото си ще и два пъти по-лукава. Лисицата живееше в близост с вилната зона, издири кои стопани отглеждат пилета-бройлери и почна да яде бройлерите. Бройлерът, нали няма никакъв инстинкт за самосъхранение, щом видеше, че се задава към него лисицата, се разтреперваше от любопитство: като какво ли ще е това, дето иде към него. И когато лисицата го захапваше леко и го повдигаше от земята, бройлерът въртеше главата си на всички страни, цъкаше с език от изненада и едва не умираше от любопитство да разбере какво искат да правят с него. Пък лисицата не искаше нищо да прави, ами го отнасяше на тайно място, скриваше се с бройлера и подир малко се появяваше пак, облизвайки муцуната си. От тези пирове все се случваше по някоя пилешка перушинка да се завре между зъбите на лисицата, да гъделичка небцето ѝ, от който гъдел тя се усмихваше така приятно, че чак притваряше леко очите си.

Щом изпояде бройлерите на вилната зона, лисицата походи няколко дни гладна, между зъбите ѝ се въртеше пилешка перушинка и я гъделичкаше, но усмивката ѝ стана малко кисела. Една сутрин тя пресече таралежовата пътечка, помири се я, разгледа я в двете посоки и тръгна да търси плячката. През това време таралежът пиеше вода и преди да зърне лисицата, тя първа го зърна. Гладът я побутваше и с няколко скока само

лисицата стигна до животинчето, в движение замахна с лапа и го преобърна по гръб, тя търсеше незащитения корем, при втория замах на лапата щеше да изкорми животинчето. Но и таралежът беше чевръст: още докато го преобръщаха, се сви тъй бързо в юмрук, че се чу отсечено и късо пропукване – изпукаха настръхналите бодли. Лисицата затъркала настръхналата топка по тревата, избоде лапите си, опита с муцуна да намери пролука, няколко бодила се впиха в муцуната ѝ, тя се отдръпна и почна да киха. Постоя в размисъл и осенена от внезапна идея, подскочи във въздуха. Макар че носът я болеше от убоденото, тя усети как пилешката перушинка гъделичка небцето ѝ, усмихна се и бутна таралежа във водата.

Той не разбра веднага, че е във водата. Само усети, че нещо го люлее, че се завърта бавно и че не лежи на твърдата земя. Чу отдалеко кучешки лай и гласа на Е. С., който подвикваше окуражително. Не му остана много време да се ослушва, изведнъж усети, че под корема му се просмуква вода, вода докосна носа му, таралежът се изплаши, опита се да се отдръпне от водата, тя се раздвижи и го стисна с мократа си лапа за муцуната. Обхвана го ужас, в един миг се отпусна, оголи корема си и показа муцуна навън.

Навън, застанала на брега, гъделичкайки се с кокошата перушинка по небцето, го чакаше лисицата.

Страхът от водата надделя пред страха от лисицата и животинката заплува към брега. Лисицата вече посягаше с лапа да измъкне удавника, застанала гърбом към храстите. Тя се готвеше да го преобърне по гръб още във водата, да оголи незащитения корем, но не ѝ остана време за това. Таралежът зърна в храстите две уши, размахани заканително, чу бойния вик на кучето Джанка, лисицата се огъна пред него като видение, а следващия миг кучето разплискваше водата с големи скокове, мъчейки се да пресече пътя на лисицата.

Щом кучето и лисицата изчезнаха, от храстите се появи Е. С, сипейки турски възкликателни по всички посоки. Таралежът се бе добрал до сушата зашеметен, мокър и тъй объркан, сякаш току-що е паднал от небето. Стоеше неловко, мигаше срещу Е. С., човекът клекна до него, та надникна в очите му, таралежът не издържа на погледа и избяга срамежливо. Подир много лутане намери най-тайното място, скри се в него и до вечерта суши на слънцето бодливия си кожух. От водата бодлите бяха омекнали, таралежът се свиваше и разпускаше, за да ги изсуши чак до основите, и привечер доби отново кураж, защото, като се свиваше на топка, чуваше как бодлите се изпъват, удрят се един в друг и кънтят

леко; бяха станали отново гъвкави и твърди като стомана... Остана да ношува в тайното място, не намери кураж да иде при жабите, само ги слушаше как го викат; те го викаха до късно през нощта, прегракнаха от викане и на края се прибраха обидени в блатото.

Когато Е. С. видя лисицата и натикания във водата таралеж, си каза: „Ще се съревноваваме!“ и реши да се намеси и да тури ред в безпорядък. За целта повика споменатия в началото шоп и му рече:

– Вие, шопите, сте невъзприемчиви хора!

Шопът веднага се съгласи с него, че са невъзприемчиви.

– Ама сте хитри!

Тогаваш Е. С. му обясни, че наоколо се навърта лисица, и го попита дали може да хване жива тая лисица, а шопът му каза, че може да я хване жива, и попита какво ще прави с жива лисица, а Е. С. му каза, че нищо не иска да й прави, само иска шопът, като я хване, да й завърже едно звънче на врата и да я пусне на свобода. Шопът попита колко ще му се плати за тая работа, каза му се толкова и толкова, оня пресметна наум, видя, че работата е на сметка, и се съгласи.

Два дни по-късно в околностите на вилната зона се появи звънче, звънчето все се криеше из храстите и по усойните места. Заблудената овца на шопа дочу звънчето, припна право към него, проблея призивно няколко пъти с надеждата, че другата овца ще й се обади.

Обаче какво бе учудването на овцата, ние едва ли можем да си представим, когато доближи мамещото я звънче и видя, че насреща й не стои никаква овца, заета с кротка паша, ами стои една отчаяна лисица със звънче на шията. „Ако пък разбирам нещо, да пукна!“ – си рече овцата, впрегна в работа целия си овчи акъл, дано внесе някаква яснота в туй природно явление, по колкото повече се напругаше, толкова по-неясна й се струваше цялата работа.

Примамен от звънчето – защото звънът на метал винаги го е привличал, – таралежът също прояви любопитство и отиде да види, по още отдалеко забеляза лисицата как клечи край един пъп, звъни със звънчето и се преструва, че има безкрайно отчаян вид. Таралежът сметна, че лисицата е измислила тая хитрина за него, за да го примаме със звънчето, да го бутне във водата и когато почне да се дави, да го удари с лапата си по незащитения корем. Тръпки пробягаха по корема му, усети спазми вътре в него и притискайки го плътно към земята, се оттегли назад. Лисицата остана да клечи край пъна и да подрънква отчаяно. Винаги след това, щом чуеше звънтенето на звънчето, таралежът си плюеше на петите и гледаше да е по-далеко от него.

Работите му тръгнаха спокойно, когато минаваше през градината с нащфтелите карамфили, кучето Джанка стоеше мирно и му козируваше, човекът димеше като локомотив с цигарата, потънал до гуша в своите коректури, лисицата подрънкваше предупредително със звънчето, автомобилите по пътя ръмжеха отдалеко или подвикваха с клаксоните си, да не би да сгазят някого, и сякаш нищо вече не заплашваше таралежа. Рано една сутрин слепок препречи пътя му, таралежът го нападна веднага, влечугото се замая, бранейки се отчаяно, и дори успя да стегне в пръстен животинката. Воден от опита на деди и прадеди, таралежът откри слабото място на слепока – там, дето завършваше главата, – впи зъби в него и усети как слепокът започна да разхлабва люспестия пръстен. Природата у всекиго е турила ахилесова пета и всичко на този свят е уязвимо, стига само да знаем къде е слабото му място. Таралежът познаваше слабото място на влечугите, както и своето слабо място – корема, – затова и докато подтичваше или танцуваше из храстите и докато прогваеше през пътя, гледаше коремът да му бъде винаги защитен...

Щом мъртвият слепок се отпусна, потръпвайки, върху земята, таралежът го подръпна за опашката, за да го изтегли назад в гъстите храсти. Чу, че някой изсъска заканително зад гърба му, обърна се чевръсто и веднага се сниши до земята.

Зад него стоеше огромна змия. Беше повдигнала глава, гледаше го с немигащите си, непроницаеми змийски очи, малко през рамо – почти като човек. Бодливецът се наежи, изгърби се леко, удряйки се един в друг, бодлите му прокълтяха. За втори път виждаше голямото влечуго. Първия път го зърна мимоходом, беше още съвсем малко таралежче. Вървеше през гората, захапало опашката на майка си, зад която се редяха братята му, всяко захапало опашката на братчето си, да не се изгубят. Майката водеше кервана към ягодовата поляна, по пътя се спряха, за да мине нещо голямо и съскащо. Беше същата голяма змия, тогава таралежчето не се изплаши от нея, защото пред него стоеше като щит майка му. Запомни погледа – студен и вторачен, – сивото плоско чело и жълтата гуша. Влечугото повдигна глава от тревата, видя таралежката с малките (бе ги погледнало пак така през рамо, както го гледаше и сега) и отмина по пътя си. Майката поведе малките, поспираше се, заслушваше се и по-късно, когато стигнаха при ягодите и се пръснаха по поляната, все обикаляше неспокойно около децата си и гледаше към гората няма ли да се покаже змията. Тя повече не се появи, сума време мина оттогава и ето сега за втори път се изпречваше на пътя.

Не беше настроена нападателно, просъска лениво, сниши глава и

тръгна небрежно по пътя си. Беше голямо влечуго, дълго време, след като отмина, тревата продължи да се люлее зад гърба му. През целия ден, както и на следващия, и на по-следващия, таралежът все се оглеждаше по пътя си дали няма да види отново плоската змийска глава, пепелявото чело, жълтата гуша и немигащите, пронизателни очи. Една надвечер зърна влечугото, покачено върху темето на изоставен мравуняк. Бе се навило на колело, дремеше или спеше. Бодливата животинка заобиколи издалеко изоставения мравуняк и мина на пръсти покрай това неприятно място. Нещо му подсказваше, че трябва да стои далече от змията. На два пъти я видя да лежи ничком върху пътекката, затуй промени пътя си и това веднага направи впечатление на Е. С., но той само си го отбеляза, без да му обърне достатъчно внимание.

Бе погълнат изцяло от своите коректури. Ту си подсвиркваше, ту ръмжеше, в зависимост от характера на материала, който коригира. Заобикалящият го свят постепенно се смаляваше, минаваше на втори план, загубваше контрастните си очертания. Дори лисичето звънче едва долавяше, макар че лисицата се мяташе истерично и сипеше страхотни проклетия из цялата вилна зона. Беше му приятно, че таралежът промени пътекката си, приближи се по-близо до него и до кучето, но стоеше някак гърбом към животинката, защото строеше пред себе си свой свят, населен с дивеч, с човечество и с природа, дъхтящ на прясно печатарско мастило. Но и през дъха на мастилото изостреното обоняние на човека можеше да долови сухия дъх на орехова шума, на влага от крепостни зидове, на контрабанден тютюн, дъх на потно женско тяло, слухът проследяваше тропота от копито на сърна, тъжен лисичи лай, скърцането на чекрък, задъхано дишане, а пред очите се мяркаха женски червени чорапи, бягащ пъдпъдък през окосена ливада, къпеща се жена в реката, умиращ глиган, който ломи стара гора с глигите си; защото, драги читателю, измъчван от своето въображение и твърде често угнетяван от него, Е. С. влизаше в остър спор и съревнование с природата и човечеството и строеше сам своя природа и свое човечество – по този начин се опълчваше срещу света. Понякога до такава степен се въодушевяваше, че когато буреносен облак се спускаше от планината и с гръм изливаше своя товар върху градината, Е. С. заставаше на верандата, присвиваше очи под блясъка на светкавиците и викаше към стихията: „Аз съм, аз съм!“ Показваше се тънка пролука, в пролуката надничаше далечно и синьо небе, сякаш стихията искаше да надникне и да се увери, че това е именно той, застанал с димяща цигара на верандата.

Понякога, като дращеше нервно коректурите, сечеше, снаждаше и

подкърпваше, виждаше, че между реалния свят и художествения свят, потопен в печатарско мастило, изграждан от безкрайните съчетания на буквите и на препинателните знаци, има една съвсем тънка пролука, напомняща пролуката сред небесния гръм и светкавиците. Той се вираше с проникателните си очи в нея като в нещо отвъдно и в тънката светла цепнатина виждаше как се търкаля малка настръхнала запетайка, разтяга се, свива се на кълбо, отново се разтяга, пълпе през цепнатината, опипва с муцуна пътя си и внимава да не падне нито от тази, нито от отвъдната страна.

Беше таралежът, видим единствено от вътрешното око на човека. Обаче имаше и дни, когато му се струваше, че настръхналата запетайка в светлата ивица не е таралежът, ами е самият той, изгърбен от усилието да тегли черта между реалния и въображаемия свят. В такива състояния Е. С. започваше да почуква с пръст издрасканите коректури и да ръмжи заканително. Чуваше как вътре в него нещо бръмчи като електростанция, натрупват се енергийни товари, безшумно се сричат и разпиляват, без да предизвикват експлозия. Ако се случеше тогава таралежът да минава по пътеката към жабите, Е. С. му подвикваше окуражително, гълчеше го дружелюбно и го подканяше:

– Хайде, време е да произведеме гръм и трясък върху шосето!

Таралежът се стараше и ако имаше късмет, произвеждаше експлозия в някоя автомобилна гума.

* * *

В едно дрезгаво утро Е. С. чу трясък откъм пътя; трясъкът бе сподирен от глух удар и дрънчене на желязо. Настана тишина, в тишината изсвири призивно клаксон, сподирен от гръмки възклицателни на френски език. „Руански акцент!“ – помисли си Е. С. и изсипа в стаята няколко турски възклицателни по адрес на ония с руанското произношение, защото му се стори, че автомобилът им се е блъснал в телената ограда на градината и е съсипал оградата.

– Какво стана? – попита сънено жената.

Е. С. поставяше очилата си и търсеше пушката.

– Полутоварна кола „Берлие“ – каза той, прехвърляйки пушката през рамо. – Познавам я по клаксона. Нашият таралеж отби още един автомобил от пътя.

– Мигар ти вярваш, че това е работа на таралежа! – учуди се жената.

– Ще ми се да вярвам – рече Е. С. и излезе от къщата, като си

тананикаше: „Алон з'анфан дьо ла патри“.

Джанка изтича през дебелия роса на градината, развявайки мократа си опашка.

– Хайде, момчета! – подканяше я Е. С.

В крайния шанец бе полегнала полутоварна кола „Берлие“, модел „РТ-504“. Изглежда, че от колата забелязаха човека с кучето и пушката, защото натиснаха отново клаксона.

– Не бойте се – промърмори Е. С., макар че никаква тревога не се забелязваше около полутоварната кола. – Идвам, идвам!

Беше в повишено състояние надуха, засили се и с къс и остър отскок прелетя над оградата. Още докато се приземяваше с приклякане в росната трева, дочу откъм автомобила френското възклицание: „Олалааа!“ Видя в кабината две бабички, загледани с възхищение в него, и ги определи като стогодишни бабички.

– Аллах керим! – рече Е. С., когато доближи полутоварната кола и видя двете бабички, оправящи усърдно своя грим.

Те бяха тъй много съсредоточени в работата си, сякаш никаква катастрофа не бе се случила и единствената им грижа бе да поправят грима си и да приведат в ред своите прически.

– Много се гиздите, каракуди безподобни – забеляза Е. С., като надникваше в кабината. – За къде сте се запътили, аллах да ви е на помощ!

Щом чуха името на аллах, двете бабички се оживиха, едната от тях заклати въодушевено глава и възкликна:

– Аллах, аллах!

Втората бабичка очевидно по-бавно превключваше, успя да догони мисълта на спътничката си, лицето ѝ засия, тя също заклати глава въодушевено и възкликна:

– Моамед, Моамед!

– Мохамед е неговият пророк – рече Е. С. – Сигурно пътувате за Истанбул?

Двете бабички плеснаха с ръце и веднага се съгласиха с него, че пътуват за Истанбул, и като се допълваха една друга, пресичаха се една друга или пък си пречеа, обясняваха на френски език, че пътуват за Истанбул, че са от френския град Руан с прочутата катедрала, че смятали да закусят в София, но някакво много настръхнало животно препречило пътя им, нещо като Мики Маус било – не успели да го разгледат съвсем добре в дрезгавото утро, – автомобилът, вместо да смачка горкото животно, отхвъркнал със спукана гума в шанеца, а горкото животно се завъртяло на пътя, погледнало ги ехидно и се отдалечило с бързи крачки

точно към онова място, гдето господинът тъй леко прескочи оградата, че премина като видение над нея и ги смая.

– Дайте ми вие на мене да смайвам – рече Е. С. – Че аз само да тупна с крак от място, и мога да излети нагоре два метра високо.

Говореше им на български, защото се боеше да демонстрира своя френски пред френските бабички, и още докато говореше, тупна с крак и се издигна право нагоре почти до покрива на кабината. Двете бабички възкликнаха и провряха гримираните си глави навън през кабината, но Е. С. се приземяваше и за да убие удара, приклепна леко. Извади от джоба си недопушената шведска пура, оставена му от шведа с шведска-та кола „СААБ“, и я пхна в единия ъгъл на устата си.

Бабичките, като видяха пурата, веднага възразиха и му предложиха цигари „Житан“. Тримата запушиха, в прохладното безветрено утро се заизви син пушек, обви двете пътнички, мъжа, автомобилната кабина. Пушекът изстиваше и вместо да се издига нагоре, падаше ниско, кучето Джанка го помириса и взе да киха от острата миризма. Е. С. вдишваше дълбоко дима, замириса му на Латински квартал, на Монмартр, на френски момичета, на Айфелова кула.

– И какво ще правите в Истанбул, почитаеми госпожи? – попита Е. С.

Бабичките не разбраха въпроса му, само закимаха с глави и повториха:

– Истанбул, Истанбул!

– Сигурно за хашиш сте тръгнали! – закани им се с пръст той и се усмихна.

Щом чуха да се споменава за хашиш, двете пътнички отново се въодушевяха, неколкократно повториха: „Хашиш, хашиш!“, а едната се порови в арматурното табло и измъкна от него цветна картичка. Тя я показа на застаналия отвън мъж и той видя на цветната картичка мустакат турчин, чиято глава бе увенчана със старовремски фес *азизие*.

– Азизие – рече Е. С. – Тия фесове са въведени на въоръжение върху турските глави по времето на турския султан Азиз, затуй се и наричат азизие. Същият този султан и нов марш е въвел, маршът му също тъй се нарича азизие. Старовремски работи!

Пътничките поклатиха глави и за да докажат, че са разбрали всичко, възкликнаха въодушевено, из едно гърло:

– Султан, султан!

– Мадам – поклати глава Е. С. – Хубаво е, че от всичко се въодушевяхте, но за да стигнете до Истанбул, да видите там своите султани и

да натоварите колата с хашиш, все пак трябва по някакъв начин да смените спуканата гума и да излезете от шанеца. Ако сте въоръжени с търпение, можем да почакаме колата на „Пътна помощ“, а ако нямате търпение, пак ще чакаме „Пътна помощ“ – обясни повторно той, – подвижен сервис.

Бабичките бяха озадачени от нещо, станаха сериозни, оправиха редките си косици и възразиха, че не са госпожи, а госпожици. Стана неловко. За да излезе от неловкото положение, Е. С. се изкачи чевърсто по насипа, следван от своето куче. Огледа пътя, да види не иде ли оранжевият „Запорожец“. Пътят бе пуст, губеше се в студените сутрешни изпарения. Оранжево слънце се показваше на хоризонта. Откъм полутоварната кола двете бабички бяха показали главите си през кабината и гледаха човека и кучето, изрязани на фона на едрото слънце. Високо в небето летеше ято гривеци, птиците слизаха от планината към полето да търсят храна. Пътничките видяха как човекът свали своя „Винчестер“, прицели се бързо, чу се къс трясък и без да поглежда повече към небето, човекът прехвърли през рамо още димящата пушка. Една птица се откъсна от ятото, сякаш бе сграбчена от невидима ръка и запратена право надолу, към земята.

– Олалаааа! – възкликнаха двете жени.

Птицата се завъртя във въздуха, прилична на парцал, и падна в ливадите. Кучето се спусна през тревата, а Е. С. с димящата все още пушка тръгна към приклепналата в шанеца кола. Той видя, че от кабината го гледаха два чифта очи, изпълнени с възхищение, а по лицата на пътничките въпреки тежкия грим се долавяше изразът на изумление, сякаш чужденките бяха зърнали някакво митическо същество пред себе си.

Е. С. не се изненада, защото неведнъж в своя шейсет и не знам колко годишен живот бе будил възхищение и бе изтръгвал възторг от жените. Освен възторга, изписан по лицата, двете жени го дариха и с възклицанията си, като почти едновременно изрекоха:

– Султан! – а втората допълни – *Азизие!*

Първата бабичка се обърна, та я погледна недоумяващо, но се сети, защото тутакси се присъедини към нея и също каза:

– Азизие!

Кучето се показа на пътя, стиснало в зъбите си убитата птица. Е. С. искаше да му извика нещо, но в този миг слухът му долови познато ръмжене. Даде гръб на кучето, загледан към противоположната страна на пътя. Видя там оранжево петно да пъпле, внимателно и срамежливо като домашна хлебарка. Беше познатата кола на „Пътна помощ“.

– Излезе ви късметът, каракуди такива – рече дружелюбно Е. С. и се усмихна на чужденките. – Моят човек сега ще ви отпрати.

Наричаше техника „мой човек“, защото техникът наричаше всичко „мой човек“. Той си свирукаше безгласно, докато сменяше спуканите гуми или се навираше под капациите на моторите, и независимо от това, дали сменя бушон, шарнирни болтове, джанта или коригира авансите, за да избегне неприятното чукане в двигателите – към всичко се обръщаше с „мой човек“; и Е. С. също наричаше мой човек, както и кучето му.

Та „моят човек“ приближи със „Запорожеца“, автомобилът отби срамежливо от пътя и още по-срамежливо погледа с двата си фара полутоварното „Берлие“. Двете бабички пооправиха грима си и зачакаха спокойно. От колата слезе техникът.

– Добро утро, мой човек, пак ли ще сменяме гума? – Той прокара ръка по голото си теме. С опакото на дланта пооправи мустаците си, щръкнали право нагоре, нито много войнствено, нито много миролюбиво; във всеки случай издаваха състоянието на готовност у своя притежател. Техникът беше плешив, младежта нарича такива плешиви хора *кубета* заради лъскавите им и голи темета, а когато човекът е полуплешив, младежта го нарича *полукубе*. От гледна точка на младежта, която ходи с дълги коси и с бакенбарди, по един лакът дълги, техникът беше чисто кубе, обаче голотата на главата му се компенсираше до известна степен от рижите мустаци, сякаш цялата растителност от темето се бе преместила и се бе скупчила под носа на човека.

– Как ги намират тия пирони! – учудваше се техникът. – Аз непрекъснато циркулирам и още не съм налетял на пирон, а тия чужденци, щом стъпят на наше шосе, и налетяват на пирон!

– Не е пирон – рече Е. С. – Пътничките твърдят, че са настъпили нещо настръхнало и от това експлодирала гумата им.

– Мани ги тия гюдериин! – рече техникът. – Те нищо не разбират!

Обърна се към пътничките, показа им голям и лъскав пирон и с един замах го прегъна на две. Очите на пътничките излязоха от орбитите, техникът с един замах изправи пилона и го прибра в джоба си, а двете бабички си прибраха очите в орбитите. За да ги довърши окончателно, техникът запретна ръкава на ризата си, сви ръка и им показа колко голям и твърд е мускулът му. От свивката на лакътя до рамото се изду огромен мускул, втвърди се, за един миг ръката на човека заприлича на антична статуя. Пътничките се престрашиха, попипаха с пръсти, но не се въодушевиха, а започнаха да въздишат като пневматически машини.

Подир което техникът свали ръкава на ризата си и се зае да смени

спуканата гума, а Е. С. покани бабичките да слязат да се поразтърчат. Те обаче отказаха, било много влажно, а и относно ревматизма и т.н. Те не излязоха от кабината дори и когато техникът поиска да запали мотора и да изкара колата им на пътя, а само се посместиха в единия край на кабината, за да освободят мястото пред кормилото. Техникът запълни почти цялата кабина с мускули и с рижи мустаци, с две маневри изведе колата на асфалта, задмина „Запорожеца“ и спря.

„Запорожецът“ стоеше кривокрак и унил като беден роднина в края на пътя, срамуваше се, изглежда, и се стареше да бъде незабележим, но неговият ярък оранжев цвят пет пари не даваше за срамежливостта на стопанина си, от един километър разстояние се удряше по гърдите и крещеше: „Вижте ме, това съм аз!“ Е. С. го гледаше малко разсеяно, по лицето му пробягваше разсеяна дружелюбна усмивка, а в съзнанието му се луташе кухненската срамежлива хлебарка, наричана от него шеговито „калугерката“.

Хлебарката се появяваше от някоя пукнатина на кухненския шкаф, гдето не си и подозирал, че има пукнатина, и може да я откриеш само ако се вторачиш продължително в нея, опипваше с антени въздуха, ослушваше се с антените, обработваше, изглежда, някаква информация, потребна само на буболечния свят, с две помръдвания излагаше на показ цялата си кехлибарена прелест и щом Е. С. ѝ се обадеше, тя мигом пропадеше под някой перваз. Буболечката се скриваше, обаче двете мустачета едва забележимо се подаваха иззад прикритието, насочени право към Е. С. Извънредно срамежлива хлебарка наистина, човекът убеждаваше жена си, че тя се срамува и че му напомня калугерка, която те поглежда полускрито, загадъчна усмивка трепти на устните ѝ, изкусителна усмивка, която е трижди по-изкусителна, защото е срамежлива. За да прикрие дяволското творение върху лицето си, калугерката прикрива с шепа своята изкусителна усмивка, но ако ти погледнеш през спуснатите срамежливо ресници на очите ѝ, ще видиш как изведнъж пропадаш в бездна, така дълбоко и безвъзвратно, че само голите ти пети остават отвън да стърчат. Това си бе негово, съвсем частно мнение, несподелено от жена му; напротив, тя се вбесяваше, щом зърнеше хлебарката, и с такова настървение почваше да я преследва из кухнята, че човек наистина може да си помисли, че в кухнята е влязла калугерка-изкусителка да съблзнява мъжа ѝ и да го примамва с лепкавите си срамежливи очи. Хлебарката веднага изчезваше, стопанката с трясък отваряше и затваряше чекмеджета и врати, от време на време изтръскваше пенюара си, да не би буболечката случайно да се напъха в пазвата ѝ, а лицето

й добиваше грозен израз. Е. С., напротив, свирукаше си миролюбиво и попоглеждаше с едно око дървената ламперия (наричана от средните чиновници „вагонна шарка“, мечта на всички средни чиновници – собственици на вили или на вилни места), там някъде между безбройните пукнатини той виждаше да се подават срамежливо две кехлибарени мустачета. Знаеше, че тези срамежливи мустачета трептят специално за него, и ни веднъж не издаде на жена си скривалището на буболечката, а имаше и случаи, когато зъл дух го обхващаше и тогава той насочваше жена си в съвсем противоположна посока.

Като се извинявам пред читателя за отклонението подир хлебарката, аз се връщам отново на пътя. Моментът, в който сме отново на пътя, двете пътнички се разместваха в автомобилната кабина, за да може едната от тях да се настани пред кормилото, техникът оправяше мустаците си, този път той правеше това не с опакото на дланта си, а само с върха на пръстите, изпод ризата му във всички посоки играеха и тичаха мускули, а Е. С., следван от своето мокро куче, все още стискаше гривека, крачеше към полутоварната кола и се мъчеше да си спомни как е на френски език „риба“, и не можеше да си спомни. „Каракуда“ пък съвсем не можеше да си спомни.

– Тия две бабички са станали вътре на куки – рече му техникът, прибавяйки и неизбежното „мой човек“. – Имам чувството, че са ги монтирали още във Франция и както са ги монтирали, така са ги пуснали да пътуват и така трябва да стигнат чак до техния Цариград, а там сигурно ще има човек, който да ги демонтира от кабината.

– Да, да! – рече разсеяно Е. С., мъчейки се все още да си спомни как е „риба“ на френски език.

Спомни си думата едва когато се сбoguва с двете пътнички. „Поасон“ беше, възкликна в себе си той. Те го гледаха сияещо, изрекоха много благодарности, отрупаха го с ласкателства и го дариха на края с по една печална усмивка. Е. С. се разнежи, пътничките надникнаха зад очилата му и откриха влага в неговите очи.

– И внимавайте – рече им Е. С., – поасони такива, да не се издавите в Дарданелите!

Подир печалните си усмивки двете бабички възвърнаха отново въодушевения израз на лицата си, съгласиха се тутакси с Е. С. и повториша като ехо след него:

– Поасон! Поасон!

Миг след това те станаха неузнаваеми. Лицата им добиха строг и съсредоточен израз на йоги, очите се отправиха напред по пътя,

бабичката зад кормилото с отмерен удар върху лоста извади двигателя от статично положение, чу се рев, „Берлие“, модел „РТ-504“, стартира и в следващия миг Е. С. усети как го обграждат вихрови потоци. Беше тъй неочаквано това потегляне на двете бабички, че когато дойде на себе си, човекът видя отнесената си от вихрушката шапка да се търкаля по асфалта, а в дъното сивият воал на сутрешните изпарения попи бързо в себе си някакво автомобилно подобие.

Колата бе потеглила с гръм и бе изчезнала като призрак.

* * *

– Мааму стара, тия дръпнаха от място като космонавти – рече техникът.

Е. С. се обърна и го видя да оправя мустаците си. Вихровите потоци ги бяха тъй разбъркали, че във всички посоки стърчаха кичури.

– Стари бойни коне! – рече му Е. С. и отиде да вземе шапката си, легнала върху пътя. През това време кучето Джанка подрипваше из високата трева край пътя, тук пхваше муцуна, там пхваше муцуна, ослушваше се, пак подрипваше и пак въвираше муцуна в тревата, за да души: търсеше отнесения от вихъра гривек. Като не можа да го намери, се върна при стопанина си за помощ. Стопанинът стоеше с шапка в ръка, загледан в далечината на пътя. Ноздрите му бяха разширени, приличаше на стар боен кон, усетил миризмата на барут. Дори не погледна кучето, макар че то на два пъти го побутна леко по крака.

Техникът си бе поправил мустаците, доближи Е. С. и му каза, че често среща на пътя подобни бабички.

– Лани например – разказваше той – една геферманка караше спортна кола с каска.

– Каква геферманка? – не го разбра Е. С.

– От ГФР – обясни му техникът. – Тия от ГФР са геферманки. Беше с каска и цялата ѝ кабина бе натъпкана с бутилки и термоси. Изглежда, че бабичките живеят само с алкохол и кафе.

– Изглежда – каза Е. С.

– Каквото и да правят, остаряват, и туй-то! – рече техникът. – Нищо не помага срещу старостта. То си е природа. Кога човек е по-млад, може и да излъже природата или да се пребори с нея, както аз например се боря.

– Борим се не с природата, а с техниката – каза му Е. С. – Човекът изобретява какви ли не работи и щом ги изобрети, почва да се бори с изобретението си, обаче изобретението в повечето случаи го побеждава.

– При мене тия не минават – възрази му техникът. – Двигател още не ми се е опрял, а и природата не може да ме надвие. – Той показа мускулите си. – Тя, природата, ми смъкна косата от темето, ама аз се изхитрих и я виж, мустаци съм си оставил. Ако природата ми опаса мустаци-те, ще си пусна брада и пак няма да се дам.

Е. С. се развесели.

– Браво – поздрави той техника. – Ти си първият, когото виждам да е измамил природата!

– О-хо! – рече опя и отиде да запали колата си.

„Запорожецът“ не беше никак въодушевен от това, изръмжа заканително, прокашля се, промърмори нещо под нос и чак тогава събуди мотора си и изхвърли син дим от ауспуха. Тръгна назад, за да направи маневра, но едва потегли, изгърмя, кихна и спря. Е. С. видя как изпод задната гума полетя свитият на топка таралеж, търколи се по склона и пропадна в ливадата.

– Ах, майка му стара! – извика техникът, който излизаше от колата, като че излизаше от черупката си. – Това не може да бъде!

– Казах ли ти! – въодушеви се Е. С. – Ето сега със собствените си очи виждаш как таралежът ти спуска гумата. Това е моят таралеж!

Възнагради го с много възклицателни на турски език, побутваше с „Винчестера“ си приклеknалия край спуканата гума техник, потупваше с крак по асфалта и беше почти щастлив, сякаш сам той бе легнал под колелото и бе предизвикал експлозия в гумата. Техникът свали спуканата гума, тури резервна, пот на струйки се стичаше по голото му кубе, по челото и бузите и се скриваше в разбърканите мустаци. Когато привърши, отри ръце в крачолите си, запали цигара и рече на Е. С., че това не е от таралежа, а просто гумата е била износена, затова се е спукала.

– Аз пък смятам, че е от таралежа – държеше на своето си Е. С. – Пътят тука става опасен, властите ще трябва да турят знак за автомобилите да карат внимателно.

– А, знак! – вдигна пренебрежително рамене техникът. – Знак с таралеж няма никъде!

– Тука трябва да има – не се предаваше Е. С. – Таралежът издебва колите и щом ги види, че се задават, се свива на топка и се хвърля право под краката им. Станал е бунтовен, защото автомобилите му препречват пътя към жабите.

В този момент оранжевият автомобил се закашля и изхвърли гъст дим от ауспуха.

– Бре че съм загубен – удари се по челото техникът. – Забравил съм да изгася мотора!

Отиде да изгаси мотора, на пътя стана тихо. В тишината се зачу тракане, сякаш някой пишеше на пишеща машина. Техникът погледна учудено автомобила си. След като потрака, автомобилът изръмжа и млъкна.

– Какво му стана на тоя автомобил? – попита техникът.

– Трепери още от таралежа – засмя се Е. С. – Лесно ли е да седнеш върху таралеж! Запорожците, които на времето написаха знаменитото

писмо до турския султан, са знаели какво значи да седнеш върху таралеж, затуй именно и питат султана, който ги заплашва, дали може с голия си задник да убоде таралеж.

– Кха, кха! – зачу се от автомобила, сякаш „Запорожецът“ сам бе взел участие в написването на писмото на запорожците.

Е. С. се зае да разкаже със свои думи писмото на запорожците до султана, техникът много се оживи от текста на писмото, почна да си оправя и да засуква мустаците, двамата се смееха гръмко, дори кучето Джанка направи опит да се усмихне и размаха опашката си. Автомобилът на пътя процвили и пак затрака, сякаш пишеше на пишеща машина.

– Ще почна да откачам – рече техникът, замахна и удари с юмрук капака на колата.

Тя спря да пише на машина, послуша се, нещо вътре в нея издрънча и наоколо се разнесе продължителна въздишка.

– Всичко иде от писмото на запорожците – рече му Е. С. – От него се оживи автомобилът.

Сякаш за да докаже мисълта на човека, автомобилът затрака и изля. Кучето подскочи към него, помириса го, обърна се да погледне стопанина си, дано в неговите очи намери някакъв отговор, но нито стопанинът, нито човекът с мустаците можеха да дадат някакъв отговор.

– Ху! – чу се откъм колата.

– Тя да не вземе да се разпадне? – попита Е. С.

– Само това не – рече техникът. – Сега ще запаля мотора, да видя каква е тая работа.

Докато отиваше към колата, отвътре се чу трясък, сякаш някой стреля с огнестрелно оръжие. От спуснатите стъкла на прозорците излезе дим, техникът навря кубето си в дима и запали двигателя. Моторът заръмжа, хвърли дим от ауспуха, захълца и започна да пищи като цикада. „Запорожецът“ се затъркаля неохотно на кривите си колела, вървеше опипом, проверяваше всяка дупка на пътя и обвит в пушеци, запълзя по асфалта, душейки непрекъснато шосето пред себе си, както кучето Джанка понякога вървеше по оставена следа от животно и душеше с нос земята.

* * *

Колата се отдалечи бавно, смали се и изчезна, обаче пред очите на Е. С. продължаваше да стои нейният оранжев, ярък цвят. Той сравни мислено заминаването на полутоварната „Берлие“ със заминаването на „Запорожеца“. Френската кола замина заедно с цвета и с конструкцията

си. „Запорожецът“ замина кривокрак, неугледен, подтичваше унило, обгърнат в облаци пушек, и когато целият път опустя, той все още продължаваше да стои пред очите на човека, оранжев и ярък, като портокалова коруба.

Обърна се и тръгна към дома. Кучето тръгна подире му. Спря се в тревата, забеляза паяжина, опъната между два стръка трева. В паяжината бе оплетена муха. В единия край на мрежата зърна паяка, застанал на пусия. Е. С. взе мухата, стреснатият паяк затича по разклатената мрежа. Мухата бе куха, суха, от нея бе останала само корубата ѝ. Паякът бе изпил всичко от насекомото и то стоеше върху дланта на човека като насекомо – с тяло, с глава и крила на муха, без да е муха. Пред очите му отново изникна оранжевата коруба на автомобила.

Взе мухата със себе си, затананика, но песента не бе нито „Този свят е тъй прекрасен“, нито „Реве и стене Днепър широки“, а нещо средно между двете мелодии, сякаш пътьом вземаше по няколко такта ту от едната, ту от другата мелодия. Пред къщата го чакаше неговият ракивов стол, ракивовата маса – отрупана с коректури – и върху масата чаша с димящо кафе. Загледа се в мухата, куха и лека, отпи разсеяно от кафето. Съсредоточаваше се в света на своите коректури, изолираше се постепенно от външния свят и когато по-късно посегна към писалката, всичко наоколо беше изчезнало; бе останал сам – с коректурите, с дъха на печатарското мастило, с разредения пушек от цигарата и с празната коруба на мухата. Подпреният на стола „Винчестер“ го гледаше равнодушно с едното си око. Малко по-късно жената му донесе сутрешната поща, взе да му препоръчва какво да прегледа от литературните издания и дори си позволи да похвали някакви разкази, направили ѝ впечатление, но той я отпъди гневно от себе си с думите:

– Разказ ли? Чий разказ? Какъв разказ? Прейскурант! Литература ли е това! Прейскурантиздат!

* * *

Хубаво е да си поспиш сутрин и да усещаш как слънцето гъделичка и топли носа ти. Можеш да се излежаваш колкото си искаш в своето тайно местенце, известно само на тебе. В такива сутрешни часове ти се ще да затананикаш в просъница, но един таралеж не може да тананика, затова той се задоволява да дреме блажено и да сумти блажено с нос. А сумтенето с нос е, кажи-речи, като подсвиркване. Отвъд храстите, из гъстаката, се чува някой да тупа с лапи и да вика: „Пух! Пух!“ Това е язовецът, пак е напъхал раираната си муцуна в земното гнездо на осите,

за това пухти така недоволно. Отдалеко, в самия край на вилната зона, се дочува звънчето на лисицата – изтощена от глад, тя продължава да подтичва и да сипе проклетия върху целия свят. Пчела жужи из въздуха, чака да падне росата, за да навлезе в полудивата градина.

Росата падна, пчелата влезе в градината.

Е. С. вече седеше пред чаша с димящо кафе, върху коректурите легеше по гръб корубата на мухата. Е. С. отпиваше от кафето, вглеждаше се в корубата и когато пчелата го доближи, видя, че главата на човека също дими. Но пчелата нямаше време да се занимава с него. Голямата градина я чакаше с нацъфтелите цветя, всеки цвят трябваше да се обработи внимателно, ни едно цветче не биваше да бъде пропуснато. Появиха се и други насекоми, заподскачаха по цветята, пеперуди взеха да се гонят из тях, няколко бръмбара също навлязоха в градината. Пчелата не обичаше бръмбарите, те бяха като наемни работници, работеха през куп за грош, колкото опрашеха, два пъти повече стъпкаваха с краката си. Ни деликатност имаше у тях, ни желание за работа, тътреха се вечно недоволни от нещо, мърмореха сърдито под нос, въртяха се недодялано и газеха из цветята, сякаш цветята бяха калдъръм и можеха да тропат по него с тежките си ботуши колкото си искат.

Шопът острига рано овцата, още докато не бе паднала росата, сега тя стоеше смутена край оградата и гледаше към градината на Е. С. На пътя се появи оранжевият „Запорожец“, подсвирна на Е. С., но той не му обърна внимание, седеше гърбом към пътя, потънал в света на своите коректури. Подвижният сервиз започваше своето всекидневно патрулиране, разсъмваше се бавно, от постоянно тичане всички кокали го боляха. Е. С. продължаваше да стои гърбом към шосето, за един миг зърна съблечената овца, застанала срамежливо на пътя, зърна продълговатите ѝ очи и само с едно рязко движение на мисълта си създаде река, посади върба, върбата поникна на брега и прошумя с пепелявите си листа.

„Ще я оставя безплодна!“ – каза си Е. С. и сътвори жена край реката. Побутна я леко към водата, тя опита с босо стъпало водата и се върна назад, за да съблече дрехите си и да ги скрие при върбата. Нагази в реката, вървеше бавно, загребваше с шепи вода и се плискаше, а през това време Е. С. я оглеждаше с критично око от всички страни, тук и там коригираше някоя извивка или гънка, припомняйки си най-хубавите форми на разрушените акрополи от най-хубавите години на своя живот. Обля голото тяло с пръски вода, то заискри на слънцето и трябва да призна, че беше прекрасно. Е. С. смяташе, че красотата с цялата ѝ загадка е сътворена единствено за човека и че всяко творение, създадено на тоя

свят, трябва да радва очите и сърцето ни, затуй помисли, помисли и сътвори зад върбата калугер. Калугерът първо дочу плясъка на вода, огледа се, прекръсти се набожно и чак тогава Е. С. разтвори пред него клоните на върбата, за да му даде възможност да погледне към къпещата се жена. Калугерът се улови с две ръце за клоните и усети черна и тежка мътилка да плъзва по жилите му, да се надига вътре в него и да бучи като прииждаща вода. От двете страни на реката се появиха господ и дяволът. Бог падна на колене върху голите камъни и почна да се моли за благочестието на своя калугер, а дяволът седна, турил крак върху крак, пресягаше се с ръка над водата, улавяше по някое водно конче и почваше да го дъвче небрежно, като още по-небрежно изплюваше крилата му върху водата.

Иронична усмивка пробяга по лицето на Е. С., утаи се в дълбоките бръчки, стихна, замря. Жената продължаваше да се къпе и от водата тялото ѝ като че изглеждаше още по-голо.

* * *

По това време дремещият таралеж, нажежен приятно от слънцето, дочу шум край себе си. Повдигна глава, огледа се и помежду храстите видя голямата змия. Тя не му обърна никакво внимание, може би не беше го забелязала още. Притисната между няколко камъка, като в клопка, змията се мъчеше да излезе от клопката, съскаше, мятеше глава наляво и надясно, а люспестите пръстени на кожата ѝ пукаха. Таралежът тръгна внимателно към влечугото, смятайки, че се е хванало в клопка, доби кураж, наежи се, оглеждаше внимателно и търсеше най-уязвимото място за нападение, когато видя изведнъж, че пепелявата глава се измъкна от кожата. Змията се напъна и започна да съблича бавно ризата си. Таралежът отстъпи назад, изненадан от гледката. Стоеше, повдигнал корем от земята, пръстите на силните му крака потрепераха. Смръщи косматото си чело, ако човек го погледнеше в този миг отпред, можеше да долови някакво подобие на размисъл. Влечугото продължи да се измъква от ризата си бавно, таралежът остана крайно изненадан, защото видя, че влечугото пак е облечено.

Ризата остана между камъните, посмачкана, като захвърлен парцал. Змията тръгна бавно напред с новата си риза, по едно време повдигна глава и през рамо забеляза таралежа. Очите ѝ бяха малко мътни, влечугото не бе успяло да свали люспестата предпазна ципа от тях. Таралежът не се сви, нито отстъпи назад. Змията постоя, постоя, гмурна главата си в зелената трева и се скри. Таралежът пристъпи напред, доближи

се до захвърлената риза, побутна я с муцуна, ризата прошумя сухо. Захапа я със зъби, подръпна силно назад – ризата се изпъна. Изтича отсрани, за да я нападне изневиделица, хвърли се точно там, дето завършваше главата, претърколи се няколко пъти в тревата и когато се изправи отново на крака, видя, че съблеклото лежи по гръб; жълтите люспи на корема лъщяха, огрени от слънцето.

* * *

По това време Е. С. подшушна на калугера да скрие дрехите на къпещата се в реката жена. Оня тутакси скри дрехите, без да обръща внимание на господата, който го заплашваше с анатема и отлъчване от църквата. Дяволът продължаваше да си седи спокойно, турил крак върху крак, пресягаше се да улови по някое водно конче, дъвчеше бавно кончето и плюеше сухите му крила в реката. Жената вдигна ръце зад тила си, за да навие на кок мократа и тежка коса, калугерът се даваше в собствената си мътилка и за да излезе от нея, започна да се моли горещо, придружавайки молитвите си със срамни движения. Дяволът отиде, та пусна зелен скакалец във врата на калугера, завалията тъй много се изплаши, че подрипна иззад върбата и се издаде. Жената изписка, гмурна се във водата, над реката се разнесе ситен татарски смях. Смееше се Е. С.

* * *

Когато таралежът преобърна змийската риза по гръб, той дочу отдалеко ситния татарски смях. Преди смехът да се е разсеял, някой съвсем наблизко подсмъркна с нос. Таралежът се огледа и видя млада таралежка с бледи бодли. Тя стоеше свенливо, недалече от него и от змийската риза, и още по-свенливо подсмърчаше. Без да му мисли много, таралежът се хвърли напред, взе да тъпче с нозе змийската риза, да я размята из въздуха и така много се въодушеви от играта си, че раздра ризата и в късо време я превърна в парцали. Разбира се, на негово място всеки би се престарал... Примъкна ризата към таралежката, предлагаше й да играят заедно с нея, но таралежката, изглежда, че се срамуваше, защото пак подсмъркна, обърна се и избяга свенливо.

Таралежът никак не се обиди, че го изоставиха, залови се пак със съблеклото и, кажи-речи, през целия ден се обучаваеше, прилагайки различни хватки. Надвечер той дори се появи в градината на Е. С., мъкнейки отподире си съблеклото. Е. С. го окуражи с турски възклицателни за това, че е успял да одере кожата на влечугото. Може би той още щеше

да си играе с парцаливата змийска риза и посредством нея да преодолее собствения си страх от змията, тя обаче не му остави много време за събиране на кураж, защото съдбата ги срещна на следващия ден.

Пчелата тъкмо бе нагазила в цъфналата градина, меко жужене се носеше из въздуха, таралежът дремеше, гъделичкан от слънцето. Чу кихане, отвори очи и забеляза недалечно от себе си младата таралежка. В един миг се разсъни и се запъти към нея, но не успя да я доближи, защото из тревата се показа пепелявата змийска глава. Жълтата гуша лъсна на слънцето, проницателните очи се вторачиха в таралежа. Хвърли се веднага към влечугото, но усети остър удар и се претърколи в тревата. Гняв, болка, амбиция – всичко това се смеси в едно, таралежът се изпъна и се подготви да нападне отново. Чуваше свенливото подсмърчане на таралежката, но не я виждаше, защото стоеше гърбом към нея. Цялото му внимание бе погълнато изцяло от змията. Влечугото се бе снишило в тревата, съскаше остро и метеше с опашка като с камшик. Таралежът запристъпя към него, като следеше пепелявата глава, долепена до земята, и мятаната се наляво и надясно опашка. Проницателните очи го гледаха немигащо. Таралежът изсумтя с нос. Миг след това, сякаш задвижен от вътрешна пружина, приличен на механическа играчка, той се втурна напред, влечугото се изви, за да го отблъсне, но не успя, защото таралежът захапа със зъби изпънатия змийски пръстен. Не видя къде точно захапа, но му бе достатъчно, че усети топла и лепкава струйка в устата си. Впиваше все по-дълбоко зъби, а през това време змията се понесе стремително напред, мъчейки се да се освободи от неприятния товар.

Трева, гъсти храсти, камък се изпречваха по пътя и удряха вкопчилилия се за влечугото таралеж, но той не падаше, захапал с всички зъби плячката. Летейки напред, змията изведнъж се омота в кълбо, взе да се търкаля заедно с нападателя, така двамата излязоха в края на скосена ливада и в късо време преобърнаха няколко откоса със сено. Невъзприемчивият шоп, който косеше ливадата си, тръгна с косата да види какво така преобръща откосите му и щом видя да бляскат змийски пръстени и да се носи съскане, се стъписа. Неговата овца, водена от любопитство, също дойде да погледне, но змийското кълбо и залепените за него таралеж се блъснаха в нея, овцата пробляе и избяга чак в другия край на ливадата. Продължиха да се търкалят, понякога змията отпускате за малко клопката, замахваше като с ръка и удряше вкопчилилия се в нея таралеж в някое дърво или в някой камък, изпречил се на пътя ѝ. Те отшумяха през ливадата, вършейки откосите по пътя си, навлязоха в гъсти

храсти и там двубоят продължи. Таралежът не виждаше вече нищо, чуваше само как пукат змийските пръстени и как вътре в него също така пука. Черна пелена се спусна пред очите му, в черната пелена се замяркаха оранжеви пламъци, свистяха автомобилни гуми и го притискаха със свирепите си грайфери, ушите му забучаха и в гърлото си почувствува нещо да клокочи. Почти не му стигаше въздухът, задушаваше се, сякаш лисицата го бе преобърнала във водата и чакаше или да се удави, или да оголи корема му. Отнякъде се появиха сплескани таралежи и жаби, бяха плоски като изсъхнали динени кори, танцуваха пред очите му и шумяха, както есенната шума шуми под нозете ни. Едва дишаше, ушите му закънтяха, беше мъчително, като че се катереше по безкрайна черна ограда, чийто връх никога не можеше да достигне. По едно време долови лек звън, напомняше му жабешко квакане, мелодично и примамливо, таралежката с меки бодли подсмъркна призивно, видя себе си как ситни подир майка си, а зад него ситният още много дребни таралежчета и на всичките муцуните им са алени от горските ягоди. Промъкна се в някакъв вход, влезе, вътре бе тъмно, но и в тъмнината почувствува сферичните стени на гнездото. Беше таралежовото гнездо, тъмно, но спокойно, застлано с мек дюшек от шума. Отпусна се върху мекото дюшече, сплесканите таралежи и жаби се завъртяха пред входа като сухи динени кори и почнаха да го викат при себе си, обаче той бе толкова много изморен, че не можеше да се повдигне от шумата и да иде при тях.

Затвори очи, потъна в тъмната сфера и престана да съществува.

* * *

Далечни призови го мамеха или се мъчеха да го извадят от мрака. Излизаше от мрака като новородено, което за първи път трябва да се покаже на ослепителната светлина на света и се бои от тази ослепителна светлина. Усещаше я през затворените си клепки. Мъчеше се да диша, въздухът се изсипваше като камъни върху дробовете му, изхвърляше го обратно с голяма мъка и с пъшкане. Всичко го болеше, не можеше да се помръдне, не можеше да отвори очите си да погледне. Единствената му връзка със света все още бе само слухът, долавящ далечен металически призив.

Когато отвори очи, видя, че е привечер. Металическият призив идваше откъм блатото. Не знаеше все още какво се е случило. Погледна до себе си и Видя отпуснатото като дрипа туловище на влечугото. Беше раздрано, огромно и мъртво.

Повече не го погледна.

Два дни лежа неподвижно, всичко в него бе натрошено на парчета, болеше го всичко. Всяка привечер чуваше как жабите го викат откъм блатото, но той само пъшкаше и лежеше. Денем слушаше лая на Джанка, турските възклицания на човека в раковия стол, гласа на певицата, която пееше през разтворения прозорец „Този свят е тъй прекрасен“, автомобилните подвиквания от шосето, лисичите проклетия в крайнината на вилната зона. На третия ден не издържа, опита се да стане, жабите откъм блатото го викаха с всички сили. Не се докосна до змийския леш, влечугото бе събрало големи синкави мухи около себе си.

Залитайки, таралежът тръгна по познатата пътечка към блатото. Кучето Джанка го забеляза още щом нагази сред карамфилите, бафна и подскочи към него. Животното бе настроено миролюбиво, искаше да си поиграе със скитника, затова посегна и го бутна с лапата си. Таралежът не се съпротиви, обърна се и легна на едната си страна. Кучето се изненада, като видя, че скитникът не се свива на топка. Обърна се назад към стопанина си, изляя няколко пъти, съобщавайки му изненадата си. Човекът дойде при кучето, видя полегналия на една страна таралеж, постави го отново на краката му и го подкани да върви. Таралежът продължи да се промъква със залитане напред, към подвикващите жаби.

Беше безкрайно омърлушен.

Човекът го огледа, докато се скри във високата трева, и се върна, за да се залови отново с коректурите си. Таралежът продължи напред, намери пролуката в оградата, стигна полегатия склон, водещ към асфалтираното платно на пътя. Този път склонът му се видя безкрайно стръмен и дълъг, на няколко пъти се спира, докато го изкачваше, за да си поеме дъх. Най-после стигна до черната ивица, жабите се провикваха от блатото и гласовете им бяха п о-ч т и металически. Таралежът се съживи, изгърби се и стъпи на нажежения асфалт. Въздухът над пътя трептеше, нещо голямо се плъзгаше из него, но от трептенето контурите му бяха размазани. Таралежът долови лепкавото свистене на гуми, бяха много гуми, търкаляха се застрашително към него и идваха тъй бързо, като че се заканваха да пресекат пътя му към зовящия го металически екот. Животинчето настръхна, изгърби се, вторачено в идващото чудовище насреща му. То летеше в трептящата мараня със съскане, тропот и стенания, сякаш кърджалии бяха насмели три синджира роби и с азиатски вой и с камшици ги караха да препускат. Босите нозе плющяха по нажежения асфалт, кърджалиите едрееха заканително, ускоряваха своя бяг, превръщаха се в бясна вихрушка. Таралежът се сви мигом в юмрук, усети удар, отхвъркна леко и извънредно високо нагоре.

Увиснал в пространството, той видя как цялата кавалкада се търкаляше край пътя, преобръщаше се, разнасяха се експлозии, удряха се и се трошеха стомани и изпълваха цялото пространство с металическо кълтене.

Откъм градината с дивите карамфили тичаше човекът с пушката, следван от кучето. Когато стигна оградата, човекът прелетя вертикално над тела и изгърмя с пушката във въздуха. Кучето не отмери добре скока си, засили се, блъсна се в телената ограда и залепна за нея...

* * *

Може би тук някъде, драги читателю, трябва да завършим нашия разказ. Таралежът е още във въздуха, изхвърлен нагоре от удар или от взривна вълна, кучето Джанка е залепнало за телената ограда, певицата ни убеждава с мелодичния си глас, че този свят е тъй прекрасен, а Е. С. лети вертикално над оградата, безкрайно доволен, не, ами безкрайно въодушевен, че таралежът е произвел гръм и експлозия върху шосето.

И всичко ще бъде много хубаво, ако завършим така и оставим таралежка да иде при жабите и го срещнем на другия ден с младата таралежка, която е дошла да го търси при мъртвото влечуго, циркулира напред и назад по поляната при змийския леш, подсмърча свенливо, изпълнена със свенливи надежди.

И като прескочим известна част във времето (през която част пътните власти ще поставят на пътя огромен знак с изобразен на него таралеж, за да предупредят автомобилистите), да видим как младата свенлива таралежка отива за ягоди, а отподире ѝ, заловени едно друго за опашките, вървят съвсем малки таралежчета. Старият вече таралеж седи на входа на таралежовата сферична къща, пуши лула, като в детските приказки, а когато свенливата таралежка се завърне от беритбата на ягоди, старият таралеж, пуфкайки с лулата си, включва телевизора и малките таралежчета сядат в краката му, за да гледат по телевизията рисувани филми за безкрайно любопитния и весел живот на таралежите. Старият седи, пуфка си с лулата, свенливата таралежка приготвя вечерята, чешмата в кухнята капе, и т.н., и т.н., а таралежът пуфка с лулата и си мисли наум: „Тая капеша чешма един ден ще трябва да я оправям!“ И си мисли още, че щом оправи капещата чешма в кухнята, ще трябва да изведе и таралежчетата да им обясни кое що има по белия свят, да ги обучи в японската игра джудо, да им намери змийско съблекло на голямо влечуго, та посредством съблеклото да ги научи как най-добре да влизат в единоборство с влечугите. „Ама, разбира се, че трябва да ги научи на

джудо“ – въодушевява се старият таралеж и още по-силно разпалва лулата си, та за нула време изпълва цялата сферична къщичка с пушек. Срамежливата таралежка се появява срамежливо сред пушека, трие ръцете си в престилката и прави бележка в смисъл, че не е хубаво да се пуши в стаята на децата, защото тютюнът съдържа *канцерогенно вещество*, обаче старият таралеж продължава да си пуфка с лулата, барабани си с пръсти по масата и вместо да отговори на таралежката, започва да си тананика „Този свят е тъй прекрасен“. Всичко това той е научил от Е. С. и го е запаметил, докато стоеше скрит в цариградските лешници и се ослушваше. Понеже старият таралеж няма пред себе си коректури, за да се задълбочи в тях, както това правеше Е. С, и да заприлича досущ на него, той се пресяга, взема един вестник, разтваря вестника и се задълбочава в четене. Вестникът е обърнат наопаки, драги читателю, но какво значение има за таралежа, че е обърнат наопаки, важното тук е да се задълбочим в четенето на вестника и във всяко едно отношение да заприличаме на Е. С.

* * *

Где да беше всичко това така, драги читателю, но – както казва Баурджан Момиш-Ули – не беше така.

Ще се върнем отново назад, там, дето въздухът трептеше над пътя и в трептящата мараня с размазаните си контури летеше автоvlak. Лепкавите гуми се търкаляха и си тананикаха, бяха много големи и силни гуми, създадени за големи преходи, предназначени да носят тежки товари върху плещите си. Истина е, че в очите на един малък скитник автоvlakът може да е изглеждал като сборище от кърджалии, наемело три синджира роби. Истина е и това, че когато из маранята гърмящата кавалкада се стовари с цялата си сила, таралежът се сви на кълбо. Тананикайки си, гумите връзаха в скитника своите свирепи грайфери, следващите колелета довършиха останалото и на пътя зад автоvlakа останаха да се въртят само вихрови потоци, които търкаляха върху асфалта нещо плоско, някакво подобие на динена кора... Беше таралежът.

Джанка, която видя всичко, изтича на пътя, вдигна таралежа и го понесе с бърз бяг назад към заетия със своите коректури Е. С. Той ръмжеше „Реве и стене Днепър широки“ и се възмути, когато видя, че благородното му куче събира подлоги от пътя. Само за няколко мига беше това. Стана от плетения раkitов стол, няколко листа от коректурите паднаха в тревата, но не се наведе да ги вземе, а се пресегна, та взе от кучето тънкия като динена кора таралеж. Огледа градината, вилната зона, природата му се стори сломена от горещината. Навсякъде трептеше мараня и в трептящата мараня се чуваше как лисицата сипе проклетия върху проклетия свят. По пътя си животното удряше звънчето във всеки срещнат камък, дано се освободи от него, от ударите звънчето тъй много се бе деформирало и тъй много бе очукано и изкривено, че и звуците му бяха станали изкривени и зли.

Грозна гримаса премина по лицето на Е. С, главата му зашумя и забръмча, сякаш вътре в него някой задвижваше електростанция. Почувствува, че се повдига леко от земята, и никак не се изненада, защото го беше очаквал и знаеше, че един ден ще успее да преодолее земната гравитация.

* * *

– Бързо! – рече Е. С, усещайки, че започва да преодолява земната гравитация.

Той забодe кокоше перо в шапката си, събра букви и препинателни знаци от ракивовата маса, натика ги по джобовете, дано – мислеше си – не съм забравил някоя буква от азбуката, и по-късно, когато провери азбуката по пътя, видя, че е изпаднала буквата ф. Бързаше да се сбoguва с кучето Джанка, то клечеше в краката му, скимтеше жално, появи се жената на Е. С., носеше топла фланела. Тя го доближи откъм гърба, загърна го с топлата фланела, направи това съвсем внимателно, за да не я усети и да не прекъсне работата си върху коректурите.

Тя не знаеше, че Е. С. вече не седи в ракивовия стол, че това е само корубата му. Същинският Е. С. бе излетял от своята коруба, летеше ниско над земята и бързаше да се сбoguва с всичко мило на сърцето му. Срамежливата хлебарка му показва мустаците си от една цепнатина в кухнята, къщата задиша с пълни гърди през комина си, планината се сниши, за да може човекът да я обхване по-лесно с погледа си. Лисицата със звънчето изникна отпреде му, милост! – крещеше тя с цялото си същество, Е. С. отвърза звънчето и в следващия миг видя как звярът развява подобно на пламък рижата си опашка. По цариградското шосе забръмча мотор, сивата полутоварна кола „Берлие, РТ-504“ се отби от пътя, нагази в градината и спря. Отвътре надникнаха двете френски каракуди, всяка от тях бе турила на главата си по един фес *азизие*. Каракудите пушеха хашиш и очите им излязоха от орбитите, когато видяха, че Е. С. се носи из въздуха като перушинка.

Сандъкът на автомобила бе натоварен с хашиш, Е. С. надникна в него, одобри товара на френските каракуди, сети се внезапно за нещо, изтича в къщи, обади се по телефона някому и почна разпалено да излага пред него възгледите си за балистиката. От другия край на жицата, изглежда, се съгласиха с възгледите му за балистиката, защото той затвори доволен телефона, пътьом си наля питие с лед в чашата и го изпи, преди ледът да се е стопил. Носеше се към полутоварната кола, двете бабички го гледаха с възхищение и възклицаваха. Той стискаше под мишницата си таралежа, а таралежът от своя страна стискаше под мишница змийското съблекло и сумтеше през носа си. Е. С. събра преобърнати колони от разрушени акрополи през варварските млади години, нахвърли ги в каросерията, изсвири с уста и в този миг на пътя се появи оранжевият „Запорожец“. Търкаляше се като портокал по асфалта, отби встрани и нагази в ливадата. Пищеше като цикада. Бе разперил двете си ламарини за охлаждане и дишаше шумно през тях, както рибата диша посредством хрилете си. Голям пергаментов свитък бе привързан към покрива на каросерията, два пъти по-дълъг от автомобила. Е. С. огледа

още веднъж дали не е забравил нещо, ръмжеше едва чуто „Реве и стене Днепър широки“, видя собствената си черупка, седнала удобно в ракивовия стол, наведена над коректурите.

Жена му се бе върнала назад към къщата, бе пунала плочата с пента „Този свят е тъй прекрасен“. Певицата излезе през прозореца на верандата, нагази в градината, навеждаше се да откъсне някое цвете и го хвърляше в нозете на Е. С. Той нито веднъж не я погледна, застинал във вечния покой, тъй както във вечен покой бяха застинали буквите от коректурите.

– Хайде – рече Е. С., – нямаме повече работа тука!

Качи се в каросерията, колата потегли внезапно и остро, в ушите му зазвиря вятър, змийското съблекло зашумя сухо и се заизвива като панделка. Е. С. се обърна назад, да види дали оранжевият „Запорожец“ ги следва (колата се търкаляше по петите им, понесла върху гърба му големия свитък), и тогава зърна в единия ъгъл на каросерията нещо космато и черно.

– Ти ли си? – попита Е. С.

– Аз съм – рече косматото и се приближи към него, плюейки крила от водни кончета.

Беше дяволът.

Застана до Е. С., прибра назад ушите си, за да не спират вятъра и да не убиват скоростта па автомобила. Моторът работеше равномерно, накъдето и да погледнеше човек, виждаше само зелени поля. По едно време над полята се появи дим, подир малко Е. С. зърна двама човека. Те подтичваха чевръсто из въздуха, гащите им бяха паднали чак до глезените, мъчеха се да вдигнат пътьом гащите и да прикрият срамотиите си, но не им оставаше време, защото бяха въоръжени с големи книжни торби, подтичваха подир пушека и се мъчеха да го натикат в торбите. Всеки един мъкнеше отподире си по няколко напълнени с дим книжни торби, завързани здраво с канап.

– Я – възкликна Е. С., – това са моите акцизни!

Щом чуха думата „акцизни“, двамата се обърнаха, та изгледаха с умоляващи очи Е. С. Той обаче не испита никаква милост към тях, напротив, помисли си, че малко им беше по една лескова пръчка по задниците.

– Добре сте го измислили – рече Е. С. на дявола.

– Ми стараем се – каза му дяволът. – Като събираме пушека в книжни торби, по този начин се стремим да поддържаме чиста околната среда, или както сега я наричат: жизнената среда.

– Човекът и неговата жизнена среда е един извънредно важен проблем – каза Е. С.

– И ние така мислим – рече дяволът. – Ако проявите любопитство, можем да надникнем, за да видите какво прави моята рая.

Отбиха се от пътя си, дяволът не без гордост показва новите катранени рафинерии. Той обясни, че от паметивека тук се е работило по един много допотопен начин с крайно недоброкачествен катран. Във връзка с проблема за човека и неговата жизнена среда се наложило да бъдат построени нови катранени рафинерии. Благодарение на тях сега в казаните се подава само чист, рафиниран катран, който не съдържа *канцерогенно вещество* и не застрашава живота на грешниците.

Е. С. одобри всичко, но видя, че много сиромаси се лутат помежду инсталациите и около казаните, режат дърва върху прости дървени магарета, цепят чворовити пънове върху дръвниците или разпалват с духане огньовете под казаните. Бяха изтощени хора, очите им сълзяха и по бузите им се размазваха сажди.

– Какво правите, сиромаси? – попита Е. С.

– Ами сиромашията си е навсякъде сиромашия – отговориха сиромасите. – Нали виждате, по цял ден цепиме дърва и подклаждаме огъня под казаните, а чорбаджиите си живеят живота, излежават се в катрана и само от време на време се преобръщат!

Действително сред врящия катран се виждаше как чорбаджиите се излежават и от време на време някой от тях се преобръщаше от едното на другото ребро. Стържене на бичкии и викове на брадви се разнасяше от всички страни. Над огньовете тичаха двамата акцизни с книжните торби и ги пълнеха с дим. Щом напълнеха по половин дузина торби, слизаха долу, нареждаха ги в структуралистични форми, вземаха празни кесии и отново тръгваха за пушека.

– Преди – рече дяволът – ние нареждахме пълните с пушек книжни кесии във формата на египетски пирамиди но напоследък, след като влязоха в експлоатация новите катранени рафинерии, сметнахме, че ще е по-добре да ги нареждаме структуралистически. Това дава възможност за допълнителна изява на индивида и подсилва чувството за съвременност.

Техникът от подвижния сервиз бе показал мустаците си през стъклото на автомобила. Той следеше как в затворен кръг с бясна скорост препускат скоростни автомобили. Автомобилите бяха в пламъци, сред пламъците се печеха автомобилите, а най-отзад с всички сили се търкаляше един оранжев „Запорожец“ и внимаваше кой от горящите

автомобили ще спуска гума. Щом автомобилът спускаше гума, техникът от „Запорожеца“ отиваше да смени бързо гумата, напомнимаше я, а през това време автомобилистът дори пръста си не помръдваше, ами си седеше спокойно сред пламъците, защото знаеше, че спуканата гума е грижа на подвижния сервиз. Мааму стара – помисли си техникът, прибирайки своите мустаци зад стъклото, – значи, и тука няма голяма разлика! Сервизът си е сервиз навсякъде!

Двете бабички сипеха възклицателни от кабината на автомобила, но Е. С. почука по покрива на кабината и те се понесоха отново през равни и зелени поля. В далечината се появи черта, повдигна се, наъзби се и прерасна постепенно в крепостна стена. Отвътре се разнасяха псалмопения.

– Това е райската обител – рече Е. С. и рипна от каросерията, като продължаваше да стиска под мишница таралежа, а таралежът от своя страна продължаваше да стиска под мишница змийското съблекло.

Двете бабички възкликнаха, Е. С. им рече: „Хайде!“, те веднага излязоха от кабината на автомобила и за един миг одимиха всичко наоколо със своя хашиш. Е. С. също запуши хашиш, потърси дявола да му каже и той също така да почне да дими, но не стана нужда да му казва, защото дяволът вече се бе покачил на стената на райската обител, крече горе по перваза й, димеше и духаше хашиша право надолу, върху обитателите на райската обител. Чуха се вайкания и възклицателни отвътре, Е. С. тръгна с таралежа към входа на райската обител и видя там невъзприемчивия шоп с овцата. Пазачите на входа му обясняваха, че той не може да влезе заедно с овцата в райската обител, а шопът от своя страна им обясняваше, че иска да влезе заедно с овцата в обителта. Овцата, късогледа поради годините си, се буташе в нозете на своя стопанин и проблеиваше. Е. С. пусна таралежа пред входа на обителта, таралежът веднага затанцува и запремята змийското съблекло.

Пазачите се изплашиха от змийското съблекло, затвориха тежката врата, таралежът отстъпи назад, но остави съблекалото досами вратата, та когато пазачите я отворят отново, да се изплашат.

Е. С. повика техника, онзи дотича с навития на руло пергамент. В късо време двамата туриха стълби на крепостната стена, качиха по стълбите двете бабички с фесовете *азизие*, бабичките се разположиха на ръба на стената и подучени от дявола, димяха и духаха хашиша право надолу върху обитателите на райската обител.

– Дръж! – рече Е. С. на техника и почна да му подава бели колони от разрушените разкошни акрополи. Техникът беше як човек, с едно

само замахване прехвърляше колоните вътре в обителта. Чуваше се пискък всеки път, когато колоната тупваше тежко от другата страна на стената.

Щом двамата мъже прехвърлиха развалините вътре в обителта, Е. С. сътвори околоръст по крепостната степа номадски чергила, запали огън пред всяко чергило, прати циганки с дайрета да танцуват около огньовете и да размятат силно в пазви козите си гърди, а сам той седна, заобиколен от двете страни от бабичките с червените фесове, от дявола и от техника, засукал войнствено мустаците.

– Варварите! Варварите! – пищеше отвътре обителта.

– Сега обителта ще падне на колене и ще извика: „Жив да си, аго, недей ме!“ – но не! – рече твърдо Е. С. и духна хашиш право надолу, под себе си.

Видя долу господ как се загръща обидено в наметалото си, заобиколен от иветчии. Иветчиите, като видяха господ да си загръща обидено наметалото, също се загрънаха обидено в своите наметала и дадоха гръб на варварите. Обаче щом се обърнаха гърбом, погледите им се препънаха в белите останки на великолепните стари акрополи, полегнаха приканващо в тревата. Иветчиите си затвориха очите с ръце, побягнаха, но се препънаха в останките на акрополите и нападаха сред тях. Скопени глигани ровеха благочестиво тлъстата земя и търсеха желъди в нея. „Забравих си «Винчестера»!“ – сети се Е. С. Прелетяха херувими – крилете им се движеха безшумно, – херувимите вдигнаха изпопадалите. Иззеленината взе да изниква благочестив народ, плуващ в белите пари на своето благочестие. Е. С. разпали още по-силно огньовете пред чергилата, накара танцуващите да танцуват по-бързо, сам той се въодушеви и подпомогнат от дявола, почна да сипе вътре в обителта турски възклицателни. Техникът застана разкрячен, засука мустаците си и почна да чете своя огромен пергамент.

Таралезът, като чу текста на пергамента, взе да подскача, да танцува и да се върти на самия ръб на крепостната стена, „Запорожецът“ тръгна сам към френската кола „Берлие“, забута я с муцуна, процвили и взе да пищи като цикада. А четецът колкото повече напредваше в текста на художествения адрес към обителта, толкова повече се въодушевяваше. Френските каракуди попитаха Е. С. какво чете човекът и Е. С. им обясни, че човекът чете знаменитото писмо на запорожците до турския султан. Щом чуха думата „султан“ двете бабички се въодушевиха и едната от тях бръкна, та издави изпод фустата си дайре, купено от прочутата покрита чаршия в Цариград, наречена Капалъчарши. Почна да бие

дайрето, размахвайки го във въздуха, а четецът все четеше и четеше, от време на време ръкомахаше с една ръка и приканваше райската обител да заповяда и да седне върху таралежа. Черна пелена от огньовете и хашиш се спусна над райската обител. Сред пушека се появиха двамата акцизни с книжни торби и Е. С., щом ги зърна, им извика свирепо: „Елате! Елате!“

Ония ги забелязаха, разтрепераха се, по лицата им се изписа ужас. Едва успяха да вземат завоя и да се върнат назад, където димяха новите катранени рафинерии. Всеки миг можеха да излетят от гащите си, затуй ги придържаха здраво о по една ръка, а единият от акцизните се бе изхитрил, та ги бе привързал с парче от книжния канап, предназначен за завързване на напълнените с пушек кесии. Макар и да работи сред дяволите, човек все пак може да се изхитри да отклони парче канап и да не го изразходва по предназначението му. Е. С. определи по звездите кое време на денонощието е, сне обсадата на обителта и даде почивка.

Мигом настъпи тишина и благочестиво спокойствие.

Той обиколи крепостната стена, отмерваше отсечки, броейки наум крачките си, и поставяше знаци. Смяташе на мястото на поставените от него знаци да монтира метателните машини и с тях да мятат вътре в обителта съблазни. В тъмнината се натъкна на седналия пред входа шоп. Шопът поклащаше глава и говореше сам не себе си:

– Че съм невъзприемчив, невъзприемчив съм, ама тия вътре са и от мене по-невъзприемчиви! Аз им казвам, че искам да влязвам с овцата, а те ми казват, че не мога да влязвам с овцата. И за какво сме го били тоя път, като не ни дават да влязваме двамата!

Късно след полунощ Е. С. седеше в своя ракивов стол пред стените на обителта, редеше си пасианс от букви и с една ръка гладеше стугшения в скута му таралеж. Пасиансът все не излизаше. Тогава до него застана дяволът, с един поглед обгърна разпилените букви на азбуката и забеляза гласно, че сред буквите липсва буквата ф. Тогава именно Е. С. се сети, че в бързината при тръгването е пропуснал да вземе буквата ф със себе си, затуй и пасиансът не можеше да се подреди. Дяволът подпита като как вижда по-нататъшната обсада на обителта и Е. С. му обясни, че щом влязат в действие метателните машини, обителта ще се огъне и на разсъмване ще се предаде.

– Ще приемете ли пратеничества? – попита дяволът.

– Ще ги приема тук – рече му Е. С., – в това плетено ракивово кресло. Пратеничествата ще се появят веднага щом падне утринната роса.

Дяволът го гледаше с възхищение. Човекът бе притворил клепките

си, настанен удобно в своето ракитово кресло. Скръстените му отпред ръце лежеха върху свития в скута таралеж. Животното спеше дълбоко, сумтейки равномерно с нос. Човекът обаче не спеше, дяволът забелязваше това през тясната цепнатина на клепките му.

– Възхищавам се на енергията ви – рече дяволът.

Е. С. обърна бавно глава, та го погледна през тясната цепнатина на клепките си.

– Вие спите – продължи дяволът, – но аз чувам как въображението ви продължава да работи, тъй както чувам шума и от моите катранени рафинерии.

Човекът нададе ухо, дочу далеко в пространството равномерно бръмчене. Понякога в бръмченето се връзваше остър шум, сякаш някой мачкаше хартия – това бяха акцизните, които и през нощта бродеха из пространството над рафинерията и събираха пушека в книжните кесии, за да поддържат чиста жизнената среда. Е. С. се вслуша в себе си, дочу леко бръмчене като от електростанция. Хиляди волта напрежение се зареждаше вътре в него, натрупваше се и когато стигнеше дотам, че само една-единствена искра би предизвикала страхотна експлозия, енергията се оттичаше безшумно. Цикълът на натрупване и на освобождаване се повтаряше ритмично.

– Никой човек не е успял да завърши приживе своето дело – рече Е. С. – Животът ни е къс, ние успяваме да внесем само безпорядък в него. Но тъкмо в това е и очарованието на живота. Иначе бихме се превърнали в твоите акцизни – санитарии на жизнената среда и на човека, които хвъркат като насекоми, събират дима от живота в книжни торби и ги нареждат трудолюбиво в структуралистически форми.

Погали сумтящия с носа си таралеж, притвори плътно клепки, като че заспа. Бръмченето, напомнящо бръмченето на електростанция, продължи да се разнася около него. Дяволът се прозина и тръгна да търси скакалци из тревата.

– А пропо – обърна се внезапно Е. С. към дявола. – Защо не подмените тези книжни кесии с пластмасови цветни торби. Пластмасовите цветни торби ще подчертаят още по-ярко вашата структуралистическа уредба.

– Просто не сме се сетили – рече дяволът, който бе събрал цяла шепа скакалци из тревата. – Просто не сме се сетили!

Докато той мислеше за пластмасовите цветни торби, скакалците се възползуваха и се разпръснаха панически от дланта му. Кой къде падна, там си и остана да лежи неподвижно, за да не го забележи дяволът,

защото в природата статичността е най-доброто прикритие.

Вместо скакалци из тревата започнаха да се подават гърбиците на метателни машини, обграждайки околоръст обителта. Е. С. продължаваше да седи спокойно, отпуснал ръце върху спящия таралеж в скута си. Наблюдаваше как машините се повдигат нагоре в здрача, спряха да растат и застанаха неподвижно. Приличаха на динозаври, готови при най-малкия знак, даден от човека, да се втурнат към крепостната стена и да превърнат всичко в развалини. Горе, по зъберите на стената, Е. С. зърна съгледвачи, обителта изпращаше свои очи и уши. Малко по-късно отвътре се разнесоха благочестиви псалмопения и силните възгласи на иветчиите, които бързаха да се съгласят, преди още да се е пукнала зората.

– Хайде! – рече Е. С.

Сънният лагер се раздвижи, „Запорожецът“ почна да се търкаля из тревата и да пищи като цикада, отвътре му изпадна техникът с рошави от съня мустаци. Той веднага полетя към Е. С, стиснал под мишница навития на тръба художествен адрео на запорожците до султана.

– Аз малко му преиначих текста – рече той, – та съм го догодил да може да се чете в обителта, обаче запитването: „Можеш ли с гол задник да убодеш таралеж“ – съм оставил.

– Текстът може да се преиначи – рече Е. С. и постави техника при първата метателна машина.

Двете френски бабички си запретнаха дългите руански ръкави и застанаха и те пред метателните машини, готови да почнат да мятат съблазън. Дървените съоръжения за-скимтяха, заскърцаха скрипци, затрака сухо дърво, в здрача се виждаше как чудовищата се събуждат, разкършват кокалите си, за да излязат от своето сънено състояние. По даден знак във въздуха прелетяха със свистене съблазни, метателните машини затракаха и взеха да обсипват обителта със съблазни. За да бъде по-ефикасна обсадата, метателите край машините туряха и от турския хашиш помежду съблазните, та за късо време всичко потъна в задушавания дъх на хашиш и на съблазън. Дяволът, специалист по пушилките, се носеше в пространството, димеше хашиш и изхвърляше пушилка не само от устата, но и от ушите си.

Когато френските бабички привършиха боеприпасите, туриха върху машините турските фесове *азизие* и фесовете полетяха право към обителта, обърнати по гръб. Техникът поиска да бъде хвърлен вътре заедно е художествения адрес, Е. С. се съгласи и подир миг-два той вече летеше над обителта, а отподире му се развиваше свитъкът, отгъваше се

и се разтегна на дължина най-малко двадесет метра. Техникът кръжеше над потъналата в дим обител като хеликоптер, а зад него се огъваше и плющеше художественият адрес, от едната страна е изписан ситно текст, а от другата страна с едри букви се съобщаваше за предимствата на подвижния сервиз по пътищата. Рекламата си искаше своето. Бабичките помолиха Е. С. да ги запрати и тях като съблазън вътре в обителта, той се усмихна, включи метателните машини и двете каракуди полетяха във въздуха, развявайки във всички посоки своето френско белъо. Писък и вопли се разнасяха от обителта, дяволът дотича бързо, почна да събира скакалци из тревата, в един миг само ги превръщаше в малки зелени купидони, трупаше ги върху метателните машини и ги хвърляше право в обителта.

Падна роса.

Бели кърпи се появиха на крепостната стена, входната врата заскрибуца, вратите се разтвориха и на входа са появиха пратеничествата. Пратеничествата се подплашиха от змийското съблекло, оставено от таралежа, под-рипнаха бая високо във въздуха, за да го прескочат, и са запътиха към седналия в ракивовото кресло човек. Най-напред подтичваха иветчиите, които бързаха да се съгласят. Подире им идеха другите пратеничества, водеха със себе си скопен глиган и идеха да известят Е. С., че крепостта се предава.

Бяха потърсили книжнина в обителта и върху сребърен поднос носеха *Мемоарите на Ева*, обхващащи времето преди изгонването от рая. Е. С. прегледа написаното, стори му се непонятно. Той яхна достолепно глигана и стискайки под мишница таралежа, влезе в крепостта. В негова чест благочестивите обитатели бяха построили арка от мраморните останки на акрополите. Е. С. се спря, огледа крепостните стени и видя покачена върху тях жена. Жената не беше на фокус, тялото и лицето ѝ не бяха с ясно очертани контури, но пък в замяна на това ярко изпъкваше едно цвете, което жената държеше в ръката си. Цветето беше роза. Жената замахна и хвърли розата в краката на Е. С. Яхнал скопения глиган, в този момент той извънредно много приличаше на Петър Велики. Наведе се, та взе розата и се обърна назад, към дявола. Дяволът се държеше за опашката на благочестивия глиган и гледаше с възхищение човека право в очите.

– Всяка жена е надарена от природата с по едно цвете – рече Е. С. на дявола. – Но не всяка жена умее да си носи цветето. Много жени опознах през живота си, всички бяха надарени с по една роза, обаче от всички жени само тази жена умееше да носи розата си.

И като рече това, Е. С. отиде още напред с глигана, спря се пред арката, построена от отломките на акрополите, и рече:

– През този Акропол сме минали, за да се появим на света, и пак през този Акропол се връщаме, господи, защото се кози само туй, което се е пърчило!

* * *

И като изрече това, Е. С. се продъни право надолу към земята, та влезе в празната си коруба, изоставена в раковития стол посред цъфналата градина и загърната тъй внимателно от жена му с топлата фланела от мериносова вълна. Валеше сняг, Е. С. отърси снежната гугла от корубата си, намести се в нея, както рицар се намества в ръждясалата си броня, отпи от димящото кафе, загледан разсеяно в коректурите.

Беше почти като човек, погълнат изцяло от земните си дела.

Дочу леко бръмчене, прилично на бръмчене от пчелен рояк. Изнепада се, че по това време пчелата може да се рои, и дори потърси с очи да види не прелита ли пчелен рояк над градината; често бе срещал из горите бягащи пчелни рояци, трупаци се около своята царица. Не видя пчелен рояк – само бели снежинки се сипеха и кацаха върху цъфналата градина и върху коректурите му. Бръмченето се усилваше, напомняше бръмчене на електростанция, то беше вътре в него; човекът почувствува как започва да акумулира, да натрупва извънредно бързо вътре в себе си енергия. Когато енергията достигна върхова граница и заплашваше да се превърне в експлозия, енергийният товар се срива безшумно, за да почне в същия миг да се натрупва отново. Снегът валеше бавно и монотонно, засипваше градината с карамфилите, храстите а цариградските лешници, тук и там някое дърво помръдваше с плещи и сриваше безшумно белия товар от раменете си. В пространството се появиха двамата акцизни с прозрачни пластмасови торби. Панталоните им бяха все тъй смъкнати чак до глезените, кожата по краката им бе намъшена от студа, акцизните летяха из пространството, пълнеха безцветните торби със сняг и го нареждаха около Е. С. в структуралистични форми.

„Зазиждат ме!“ – помисли си Е. С. с тъжна усмивка.

ПОСЛЕПИС

След като акцизните дойдоха и почнаха да нареждат пълните със сняг торби в структуралистични форми около Е. С, зазидвайки го, аз ги оставих да продължат работата си и отнесох своята таралежова новела на писателя Емилиян Станев, за да му губя времето с нея. Въодушевяваше ме подлата мисъл, че каквото и отношение да вземе спрямо четивото ми, дори да ме изхвърли като мръсно коте от къщата си заедно с моето четиво, то аз все пак ще използвам това, за да довърша своя послепис, тъй като Виктор Юго се хвърли под файтона, за да бъде прегазен и да може да опише по-вярно героя си, комуто предстоеше прегазване от файтон. Писателят има това преимущество пред останалите хора, че ако обществото го ласкае – добре, ако ли пък го ругае – пак добре. Чувствах се като индианец от резерват, който отива да посети белия господар и за да го умилостиви, му отнася като подарък един нескопосан таралеж. Пък белият господар седи на верандата, пуши заобиколен от ловни кучета и от свирепи идеи, които се лутат наоколо му, ровят с копита земята, къртят коловете от оградата и заплашват всеки миг да се втурнат към потъналата в пушеци София, за да внесат бъркотия в града.

Когато наближих обаче, не чух никакви диви идеи да реват в градината му, всичко се бе изпокрило в сенките на дърветата; беше месец август, по времето на слънчевите протуберанси, отвсякъде струеше светлина като в тропиците. Дървесни жаби пищяха в гъсталаците от сини сливи – мааму стара – викаха жабите, – кво става, ще изгинеме за влага из тоя сливак! По шосето пъшкаха и дрънчеха стари автомобили, купувани от европейските битпазари, пълни с кадъни и турци. Щом ме видя, Емилиян Станев рече: „Ела, ела!“

Беше енергичен, подвижен и бърз, като възпламенен барут, обърнат едновременно във всички посоки. В краката му лежеха ловни кучета, но Джанка я нямаше между тях. Вместо нея спеше излегнато по гръб някакво ново куче с черни лунички по лицето, казваше се Перса. Старият Глен лежеше на сянка, имаше вид на банков чиновник, минал в пенсия. Емилиян Станев веднага се оплака от Глен, бил на лов с него за пьдпъдъци, кучето не било във форма, яло голям бой в едни фиища при Вакарелските възвишения и стопанинът му се принудил да се завре във фишката и да стреля през целия ден гривеци. „Ах, мале, майко юнашка, каква пушка получих!“ – рече той вдъхновено, но веднага помръква и се

оплаква, че приятели му взели пушката, уж да я пробват, но по всяка вероятност ще поискат да я обсебят.

Пушката бе изработена по специална поръчка в Москва, институти-те на въоръженията са дали специалното си разрешение да бъде изработена ръчно, да са прецизно свердловани цевите, да има необходимите гравировки и прочие. Двама от най-прочутите майстори на Русия се занимават година и половина с пушката, свердловат цевите, всеки детайл изработват прецизно, влагайки цялото майсторство и усет на деди и прадеди оръжейници, каквито са били тулските оръжейници и които никога не са се оставяли да бъдат последни, какъвто е случаят със стоманената бълха, пратена в старите времена от прочути германски ковачи в Русия, за да види Русия колко напред е отишло германското ковашко изкуство. Тулските майстори оръжейници се събират, почесват се по вратовете, разглеждат германската бълха, цъкат с езици и като оценяват по достойнство работата на германеца, си запретват ръкавите и подковават бълхата. Така те изпращат бълхата обратно, да тропат с копита и да не подрипа боса, да си набива петите. От такова висше естество – според Емилиян Станев – е и неговата нова пушка, чието разпределение на сачмите е *почти геометрическо* и при изстрела вместо трясък се чува как, поразявайки целта, пушката се произнася по най-християнски начин: Отче наш, иже еси на небесах! За да бъде убеден Емилиян Станев в съвършенството на оръжието, то лично директорът на мишените му изпраща простреляните при пробва-нето мишени със собственоръчния си подпис Иван Тимофеич, по фамилия, струва ми се, Подолски, и Емилиян Станев смяташе, че директорът на мишените по всяка вероятност е кореняк тулчанин, независимо че носи фамилията си от старата Подолска губерния. Веднага след което Емилиян Станев ми препоръча да хвърля своя Сент Етиен и да си купя подобаващо за целта оръжие, а ако не съм в състояние да си набавя такова оръжие, то трябва по някакъв начин да се сподобя с хубав патрон и понеже няма откъде да се сподобя с такъв патрон, стопанинът се раз-тършува из къщи и на отиване ми подари италиански и белгийски суперпатрони.

„Всичко ли е разказано за героя в това четиво?“ – попита ме той и аз му казах, че не всичко е разказано, че героят, обозначен с инициалите Е. С., понякога се е държал твърде бунтовно и е искал да се хвърля в краката на обществото така, както таралежът се хвърляше в краката на автомобилите и предизвикваше експлозии в гумите им и поради тия причини съм се мъчел, доколкото мога да го отклонявам от тези му деяния не защото има опасност да Взриви обществото, а защото

обществото ще го прегазни. Някои действия прескочих умишлено поради факта, че нямат пряко отношение към темата, други – защото сметнах за незначителни, а имаше и събития, над които дълго се колебаех дали да занимая с тях читателя и сега, след като работата е завършена, виждам, че трябваше да отделия макар и малко място за историята с фиакъра.

„Хм! Хм!“ – рече Емилиян Станев, когато чу, че споменавам фиакъра...

...След като таралежът за втори път срещна влечугото, дремешо или спящо на изоставената мравешка могилка, Е. С. замина с един лек фиакър и с кучето Джанка да ловува брегобегачи в блатата на Софийското поле, които той наричаше *фюкалци*, защото тези птици летяха на двойки, мъжката летеше напред, женската летеше подире ѝ, мъжката казваше: Фю! – женската веднага се обаждаше подир нея: Фю! – и така, като си подвикваха една на друга, птиците се успокояваха, че са заедно, защото мъжката птица нямаше как да се обърне назад, за да види дали женската я следва. Наричат ги брегобегачи заради това, че бягат по бреговете на водоемите, като излитат само в редки случаи. И двете определения са верни и покриват напълно представите ни за тези птици, но Е. С. ги наричаше винаги *фюкалци*, влагайки в това милосърдие, снизходителност и почти детско отношение. И тъй, той се носеше в лекия фиакър, от покрайнините на вилната зона лисицата със звънчето сипеше проклетия от-подире му, овцата на невъзприемчивия шоп го погледна, без да го види, защото вече имаше перде на очите и успя да забележи само търкалящите се колела. Беше сутрин, земята димеше прохладна пара, носеше се едва доловим дъх на гола самодивска пета. Пътят бе тесен, връзан дълбоко посред камъша, колелетата трополяха едва доловимо, като сънени духовници, четещи тропара.

Високо в небето, откъм София, се издигаха благословени пушеци, посред пушеците се снишаваха самолети, за да кацнат на летището, и комай с това картината се изчерпваше. По каменистите склонове на планината трудолюбиви собственици на вилни места копаеха камъни в оградени с бодлив тел парцели, разчистваха терените, за да дадат възможност на дървените бараки да се настанят в най-близко време зад телените заграждения, и като привържат по едно куче между дървената барака и лехата за лук, хората стават истински собственици, издигнали се телесно и духовно благодарение на двете си ръце и на здравите мишци. Е. С. може би щеше да продължи да размишлява още за парцелите с телени заграждения, ако в този момент насреща му не се зададе по пътя един тежко натоварен фиакър. Отстрани на фиакъра се търкаляше като

топка пълен човек, подканяше впряга с пастирски подвиквания от рода на: „Де мома жено!“ и прочие, а върху товара на фиакъра седеше жена и плетеше плетиво на две куки.

Търкалящият се край фиакъра човек бе писателят Петър Г. Величков, човек от противоположно литературно направление, и когато двата фиакъра се срещнаха, спряха, защото бе трудно разминаването им на тесния, пропаднал помежду камъша път.

Къде така и прочие, какво ново-вехто, много си подранил и т.н., и т.н. се чу от единия и от другия фиакър. На лов – рече Е. С., – тръгнал съм да си направя една разходка и да пострелям малко *фюкалци*, а вие накъде с това ноево преселение? (Нарече ноево преселение товара на Петър Г. Величков, защото във фиакъра му само от пиле мляко нямаше.) На вилното място – рече оня – сме тръгнали, караме едно-друго, па и разсад малко, малини и касис, декоративно дръвче имам също, ще го засадя пред вратата, а имам така също и три корена малина албинос, купих я от одного от пазара, много странно нещо, малина, пък албинос! Дими нещо – рече Е. С, когато видя, че зад гърба на жената на Петър Г. Величков нещо пуши. Тор карам – рече Петър Г. Величков, – едно кошле тор съм привързал, за да обогатя почвата, нямаш представа колко бедна се оказа земята в тоя вилен район! Как вървят работите ти – попита Е. С, като запали недоизпушената тънка пура, подарена му от шведа с шведската кола „СААБ“. – Пишем ли, пишем ли? За писане много – рече Петър Г. Величков, – но затънах в тая пуста вила, поглъща ми комай цялото свободно време. Като привърша обаче, ще седна и аз да чопля нещо и да хвърлям от вилата си по някое камъче в обществения живот и да го замерям с някой парлив проблем.

Жената на Петър Г. Величков също се изказа в подобен смисъл, като допълни, че единствено поезията замеря с проблеми обществения живот, защото върви па горещите следи на съвременността, и че прозата безкрайно много изостава. Тя самата пишеше стихове, използвайки народните форми, оставени в устното и в писменото творчество на народа. Стиховете си тя пишеше почти по същия начин, по който плетеше и пуловера на мъжа си – една кука налице, една кука наопаки; тъй и стиховете се редяха – един стих налице, един стих наопаки, изпъстрени с възклицания и с препинателни знаци.

Е. С. разпаляваше остатъка от шведската пура и с една ръка чешеше кучето зад ушите. Желая ви успех – рече той и подкара фиакъра, като облъхна с флуиди съпругата на Петър Г. Величков. Съпругата тутакси обърка плетивото, усети женска слабост и премаля. Лека усмивка

премина по лицето на Е. С. и той си затананика наум „Този свят е тъй прекрасен“.

Всичко щеше да мине леко и безметежно, ако не беше толкова тесен пътят между камъша. Петър Г. Величков изтриваше една ябълка в крачолата на панталона си, отхапа шумно от ябълката и с пастирските възгледи: „Йес, мома жено!“ и прочие, подкара своя фиакър. Фиакърът се заклати тежко, димейки с привързаната отзад тор като Везувий. Петър Г. Величков подтичваше ту от едната страна, ту от другата страна, стараше се уж при разминаването двете возила да не се закачат, но когато задните оси се разминаваха, тежкия фиакър внезапно възви, застана ребром на пътя, чу се трясък, едното колело на Петър Г. Величковия фиакър отхвъркна и се затъркаля през камъша.

Бре! – извика Петър Г. Величков, а съпругата му изпусна плетивото и изписка. Когато две литературни направления се срещнат, те не могат да не се сблъскат – рече Е. С. и попита свирепо: – Къде гледаш? – А бе аз... – взе да заеква и да се тутка около наклонения на една страна фиакър Петър Г. Величков. Ами че ти застана преко на пътя ми – извика му Е. С.

Той продължаваше да се отдалечава с фиакъра си, от удара задната ос се бе изкривила, едното колело стържеше и цигукаше. На всяка пълна обиколка то се обаждаше по веднъж: Цигук! Е. С. спря фиакъра и се обърна назад. Какво искаш? – попита той гневно. – На дуел ли искаш да те извикам сега?... Разбира се, че на дуел – рече той, взе пушката и скочи леко на пътя...

Кучето също скочи подир стопанина си и двамата тръгнаха към полегналия на една страна Петър Г. Величков фиакър. Оня продължаваше да се тутка, удряше се по бедрата, по едно време видя, че продължава да стиска в ръката си нахапаната ябълка, направи едно движение, като че ще я хвърли, но се размисли и я скри в джоба си.

Дуел ли? – рече той стъписано, а жената се обади горе от фиакъра: Защо дуел? Че той да не е Пушкин, за да го викате на дуел! Ами ако го застреляте! Божичко – рече тя и закри очите си с ръце.

Петър Г. Величков попита: Мене ли да застреля! Амиии! – поклати глава той и бръкна в котлето, та извади изпод димящата тор къса рязана пушка, въведена на въоръжение от мафията в Сицилия и наречена от нея лупара. – Дуел! – рече пренебрежително Петър Г. Величков. – Добре. С тази пушка аз мога да ти откъсна главата и тя да отхвъркне в камъша, както отхвъркна колелото на фиакъра ми!

Той плю в краката си, подпря се на ритлата и зачака.

Е. С. си пушеше най-спокойно остатъка от шведската пура, отмери с крачки необходимото разстояние, каза на кучето Джанка къде да засане, като отбеляза, че кучето ще му бъде секундант, а Петър Г. Величков да вземе за секундант съпругата си, на Петър Г. Величков се падна да стреля пръв. Когато застанаха един срещу друг, отгътък камъша се чу как колелото се дотъркаля до блатото и цамбурна шумно в него. Някой извика стреснато откъм блатото: „Ей, вол, дръвник!“ По-бързо – рече Е. С., – че може да дойде някой!

Петър Г. Величков подпря пушката на ритлата, за да бъде по-устойчива, прицели се и като пожела на Е. С.: „Лека ти пръст, сам си го диреше!“ , натисна спусъка. Когато димът от изстрела се разсея, Петър Г. Величков и съпругата му видяха, че от другата страна на пътя Е. С. продължава да стои невредим, разпалва остатъка от шведската пура и се усмихва. Петър Г. Величков започна да трепери, едра пот изби по челото му. Димящата още пушка се тресеше в ръцете му като стърчиопашка. Ако си набожен, прекръсти се за мизерната си душа! – рече Е. С. Петър Г. Величков каза, че не е набожен, и се прекръсти. Ще проявя милосърдие – рече му Е. С., – няма да отнимам живота ти, ами ще се прицеля с точното си око и ще пръв-на капачката на коляното ти, за да не можеш да си прегъваш крака в коляното. Петър Г. Величков го гледаше е омраза и дишаше тежко. Стреляй – рече той, – какво чакаш! Е. С. се прицели, след изстрела човекът до наклонения фиакър изохка и се хвана за капачката на коляното. Предупредих те, че ще го направя! – рече Е. С. и претметна пушката на рамото си.

Оня закуцука около фиакъра, по едно време се сети за ябълката, която бе нахапал и бе скрил в джоба си, извади я, поотри я в крачолата си и почна да я яде. Жена му продължаваше да седи горе, с плетивото в скута, загледана с копнение подир отдалечаващия се Е. С.

Къде гледаш? – попита я той свирепо, а жената въздъхна и му рече кротко: Бях се замислила над един стих.

Той ще ми го плати скъпо това, дето се изпречи на пътя ми! – заклати глава Петър Г. Величков, като хрупаше шумно ябълката.

По-късно, когато капачката на коляното му зарасна, Петър Г. Величков престана да прегъва крака в коляното си. Сядайки зад писалището, той държеше крака си встрани и това даде чувствително отражение върху стила на писанията му. Ако някое Петър Г. Величково съчинение е попадало в ръцете на читателя, то той вероятно е забелязал, че авторът, като е писал съчинението си, единият му крак е бил встрани от писалището.

Докато Петър Г. Величков се туткаше около фиакъра си и се чудеше как да продължи по-нататък на три колелета, през това време Е. С. се понесе с лекия си фиакър по пътя между камъша. Едно от колелетата, щом направеше пълна обиколка, извикваше: Цигук! – и Е. С. си помисли е досада: Тоя тип ми изкриви оста и сега ще има да ми цигука по пътя! Обаче той съвсем скоро забрави цигукането, защото се появиха брегобегачи, почна да ги събаря с точни изстрели, а кучето Джанка се хвърляше с весел лай в камъша и носеше убитите птици. По едно време между изстрелите чу, че някой го вика откъм блатото зад камъша: „Ей, вол, дръвник, говедо безподобно!“ Веднага обърна фиакъра към блатото и излизайки до брега, видя вътре в блатото човек с бомбе и чанта.

Човекът стоеше премръзнал в изпрегната каруца, каруцата бе затънала в средата на блатото. Недалече от нея се виждаше колелото от Петър Г. Величковия фиакър. „Ела бе, дръвник!“ – извика му она от блатото. Е. С. вместо отговор посипа ситен татарски смях. Още ли си тука в блатото? – попита го той, след като престана да се смее. Човекът в каруцата се разкиха. „Аз само да изляза оттука – рече той, – ще секвестрирам всички ви! Дръвници безподобни!“ Той се обърна гърбом към Е. С. и отново започна да вика: „Ей, вол, дръвник, говедо безподобно! Къде се загуби!“... Беше бирникът, изоставен от Елин Пелиновия Андрешко в блатото. Като го гледаше как е брадясал и отчаян, Е. С. за първи път си помисли дали като прекроява и поправя своите коректури, ще съумее да създаде светове или герои, които да продължат да живеят и след смъртта му, тъй както е жив все още Елин Пелиновият бирник и продължава да вика подир Андрешко от блатото, или ще надживее творенията си и ще се превърне в кисело старче, което рано е погребало децата си. Прочие – помисли си с тъга Е. С., – в съвременния литературен процес творенията умират по-рано от своите създатели. Тоя хитър шоп Елин Пелин надхитри всички ни!

Бирникът продължи да ругае и да зове своя избягал Андрешко, а Е. С. възви по обратния път през камъша. Срещата при блатото го подтисна, в тоя момент той приличаше на Дон Кихот след двубоя с вятърните мелници. Любимите му *фюкалци* продължаваха да излитат с писъци от камъша, но Е. С. не стреляше вече в тях, струваше му се, че би се прицелвал в хвърковати баберки. Ако читателят не знае какво е баберка, ще му обърна внимание, че когато царевицата направи по три или четири мамула, то единият от тях ще се случи дребен колкото мишка, обикновено тоя дребен мамул не се и опрашва добре, та зърната му са рядко по кочана, самите зърна са дребни, често заразени от главня. В интереса на

истината трябва да отбележа, че когато по-късно Е. С. се върна отново при своите коректури, пред очите му продължаваха да се привиждат летящи баберки. Потисна се и помръкна, до вечерта прекара в своя ракивов стол – почукваше с пръст върху коректурите, по едно време му беше на върха на езика да изрече: Литературни баберки! – но се въздържа. В един дъждовен ден Е. С. се разбунтува, каза ми предизвикателно в очите, че аз никога не ще успея да го нарисувам, както трябва, и да го наложа в съзнанието на читателя, че нямам никакъв замисъл и че ако искам работата да добие смисъл, да изкристализират в нея проблемите и художественото обобщение, то ще трябва да си сменим местата – т.е. не аз да го водя, където ми хрумне, а да се оставя той да ме води. Като рече това, Е. С. стисна таралежа под мишница и се скри в дъжда по посока към София. Върнаха се късно през нощта, мокри н двамата, таралежът отиде да търси сушина под цариградския лешник, а Е. С. дълго събуваше калните си обувца в антрето и все си повтаряше: „Семеринг! Семеринг!“ Когато той заспа, прелистих техническата енциклопедия и видях, че семеринг е автомобилна част. Кой ли го знае къде се е лутал в дъжда с таралежа!

На няколко пъти се заканваше, че ще слезе в София и ще минава на червени светлини при светофарите, за да предизвика разбъркване, след което ще иде в литературното кафене на писателския съюз заедно с таралежа. Ще остави таралежа на стола до себе си и кой писател какво се зададе, той ще се ръкува с него и с думата „Буюрун!“ ще го кани да седне на масата му. Писателят, щом седне, веднага ще изпищи и ще подкочи нагоре към гипсовия таван на кафенето, а през това време Е. С. вече се ръкува със следващия писател и с думата „Буюрун!“ го кани да седне върху таралежа. Всичко това съм избягвал съзнателно да отбелязвам в новелата, защото то щеше да повлияе отрицателно върху фабулата ѝ, пък аз и без това не умея кой знае колко да фабулирам.

Все поради тия причини не се спрях и на *Мемоарите на Ева*, Адамовата жена, които пратеничествата поднесоха на Е. С. върху сребърен поднос, водейки от-подире си скопения глиган. Ще се спра на тях в тоя послепис, защото Мемоарите бяха крайно оскъдни и колкото и да ги препрочитах, не можах да вникна в същността им. Ще ги цитирам подолу, за да може читателят все пак да има шо-годе информация за тях. „Това ли е цялата ви библиотека?“ – попита Е. С., когато видя пратеничествата да му поднасят върху сребърен поднос Евините мемоари. „Това е всичко – казаха пратеничествата. – Мемоарите обхващат периода преди изгонването на Адам и на Ева от рай.“ „За мен не ще да е

безразлично като далечен техен потомък да се запозная с Мемоарите“ – рече Е. С. и се пресегна, та ги взе от подноса.

Когато отвори първата корица, той видя, че всички страници на Мемоарите бяха изпокъсани и само едно нищожно парче бе запазено. „Аз смятах, че имате цяла александрийска библиотека“ – рече Е. С. на пратеничествата, а пратеничествата се поклониха ниско и рекоха: „Нямаме!“ Е. С. прочете два пъти Мемоарите и не разбра нищо от тях. Ева пишеше: „Един ден Адам рече на бог: разреши ни, господи, да поиграем с Ева на велосипед, а господ рече: велосипедът още не е открит, но ви разрешавам да играете тази игра, и ние почнахме да я играем, като ту аз бях велосипедът, а Адам велосипедистът, ту пък той се преправяше на велосипед, а аз от своя страна ставах велосипедист. Бог ни попита: как е играта, чада мои – а ние му рекохме: Господи, много е странно, когато си велосипедист, е едно, а когато си велосипед, е съвсем друго. И аз мисля, че ще дойде така работата, рече Господ, затова, както и сами виждате, не бързам още да откривам велосипеда. И като рече това, той закри велосипеда, но ние с Адам продължихме да си играем играта тайно от Господа, защото, ако човек се научи да кара велосипед, то той запаметява това за цял живот. Спомням си също така, че по-късно...“ (тук Мемоарите се прекъсваха). Подшушнах на Е. С., че това са може би фалшиви мемоари, писани в обителта от някой психопат или шизофреник постник, той рече разсеяно: Да, да, яхна скопения глиган и стискайки таралежа под мишница, се отправи към разтворената врата, дето стоеше змийското съблекло, оставено от таралежа. По-нататък читателят знае как се развиха събитията...

...Както вижда читателят, съмненията ми са били основателни да не слагам тези епизоди в новелата, а да ги изтегля на края в послеписа, тъй като новелата може да мине и без тях. Послеписът е нещо, което я се прочете от читателя, я не се прочете; лично аз не съм чел нито един послепис през живота си. Та като приключих с послеписа, отидох отново при Емилиян Станев да чуя мнението му за ръкописа.

Времето продължаваше да бъде горещо като в тропиците, дървесните жаби пищяха по дърветата, но горещините не пречеа на Емилиян Станев да бъде подвижен й бърз в своята градина. Беше пуснал на свобода из градината диви идеи, биеше ги и ги дресираще с тънка лескова пръчка. Те бяха страховити, напомняха ми допотопни зверогущери, ревяха, биеха земята с копита или пък ломяха с рогата си коловете от оградата. Иззад къщата се чуваше стържене на бичкия, удари от тесла – невзрачен човек кроеше и натъкмяваше метателна машина. „Защо

изпрати героя си в рая?“ – попита ме Емилиян Станев. – Защото той искаше да се отправи към София, да мята в нея хашиш и съблазни с метателните машини и да пусне техника да кръжи над града с художествения адрес на запорожците до турския султан. Не можех да му позволя тази провокация, то значи София да ме разпъне накръст и ще бъде в правото си да ме попита: „Толкова ли сме ние страхливи, че когато видим змийско съблекло пред вратата, ще подрипнем всички изведнъж право нагоре!“ – и аз трябва да призная веднага, че София по никой начин няма да подрипне нагоре, ако види въпросното съблекло пред вратата си. „Добре“ – рече Емилиян Станев разсеяно, огледа своя двор, задръстен от свирепи зверогущери, нададе ухо към къщата, зад която невзрачният човек продължаваше да реже с бичкията и да стъкмява метателната машина. „Всичко това – рече ми Емилиян Станев – един ден аз ще пусна към София.“ Подир което ние потърсихме сянка под дърветата, за да се уединим и за да може той да изрази отношението си към таралежовата новела.

Отношението на Емилиян Станев към таралежовата новела бе отрицателно.

По-късно, стискайки ръкописа под мишница, тръгнах между пищящите в жегата дървесни жаби от вилната зона и в трептящата мараня дочух как някой почуква на прозореца на душата ми. Беше таралежът, гледаше ме проникателно с черните си очи, без да мига, залепил нос на стъклото. „Дай да прочета!“ – рече ми таралежът. Дадох му ръкописа си, той седна на перваза на прозореца, разтвори наопаки ръкописа, почна да го прелиства отзад напред и се задълбочи в четене.

КРАЙ

© 1980 Йордан Радичков

Сканиране, разпознаване и редакция: Светослав Иванов, 2008

Публикация

Йордан Радичков. Спомени за коне. Новели

Редактор Добромир Тонев
Художници Богдан Маврадинов, Жеко Алексиев
Художествен редактор Веселин Христов
Технически редактор Любен Петров
Коректори Тотка Вълевска, Елена Куртева

Дадена за набор на 7. IV. 1980 г.
Излязла от печат на 30. VIII. 1980 г.
Издателски № 1610. Формат 84/108/32. Тираж 80 200
Печатни коли 15. Издателски коли 12,60. УИК 13,24. Цена 1,91
Код 07 9536272311 5605-182-80
Издателство „Христо Г. Данов“, Пловдив, 1980
Печат: ДПК „Димитър Благоев“, София
с/о Jusautor, Plovdiv

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/8253>]